

Werkdocument

**Voortgangsverslag over de werkzaamheden
van de Europese Commissie op
voedingsgebied**

Oktober 2002

NL

INHOUD

OVERZICHT	1
1 VOEDING, GEZONDHEID EN KEUZE	4
1.1 NIEUWE VOEDINGSPATRONEN EN ZIEKTEN	4
1.2 VOEDSELVEILIGHEID EN VOEDING	5
1.3 VERSCHILLEN IN VOEDING EN VOEDSELKEUZE	5
1.4 OBESITAS	6
2 DE HUIDIGE VOEDINGSACTIVITEITEN IN HET KADER VAN DE VOLKSGEZONDHEID EN DE CONSUMENTENBESCHERMING	6
2.1 HET VOLKSGEZONDHEIDSBELEID	6
2.1.1 <i>Voeding in het eerste kader van communautaire actie op het gebied van de volksgezondheid</i>	6
2.1.2 <i>Voeding in het nieuwe communautaire actieprogramma op volksgezondheidsgebied</i>	8
2.2 HET BELEID INZAKE CONSUMENTENBESCHERMING	10
2.2.1 <i>Voedingswaarde in het levensmiddelenrecht</i>	10
2.2.2 <i>Voedingsadvies van de Europese autoriteit voor voedselveiligheid</i>	11
2.2.3 <i>Informatie over de voedingswaarde van voedingsmiddelen in de winkel</i>	11
2.2.4 <i>Consumentenvoorlichting</i>	12
2.3 COÖRDINATIE BINNEN DE COMMISSIE	13
3 VOEDINGSACTIES OP ANDERE BELEIDSGBIEDEN	13
3.1 HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID (GLB)	13
3.1.1 <i>Het GLB en de volksgezondheid</i>	14
3.1.2 <i>Steun voor de distributie van bepaalde voedingsmiddelen</i>	14
3.2 HET GEMEENSCHAPPELIJK VISSERIJBELEID	15
3.3 MILIEUBELEID	15
3.4 HET ONDERNEMINGSBELEID	16
3.5 HET INTERNE MARKTBELEID	17
3.5.1 <i>Vrij verkeer van goederen</i>	17
3.5.2 <i>Vrij verkeer van gekwalificeerde beroepsuitoefenaren</i>	17
3.6 HET ONDERZOEKSBELEID	18
3.6.1 <i>Het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO)</i>	18
3.6.2 <i>Steun voor onderzoek: Eurostat</i>	18
3.6.3 <i>Door de Gemeenschap gefinancierde onderzoekprogramma's over voeding</i>	19
3.7 SOCIAAL BELEID	20
3.7.1 <i>Sociaal beleid en voeding</i>	20
3.7.2 <i>Sociaal beleid en borstvoeding</i>	21
3.8 ONDERWIJSBELEID	22
3.9 BELEID VOOR AUDIOVISUELE COMMUNICATIE	22
3.10 UITBREIDING EN HULP AAN DERDE LANDEN	22
3.10.1 <i>Uitbreiding van de Gemeenschap</i>	22
3.10.2 <i>Programma's voor hulp aan derde landen</i>	23
3.11 ACTIVITEITEN MET MULTILATERALE AGENTSCHAPPEN	24
3.11.1 <i>VLO, WGO en de Codex Alimentarius</i>	24
3.11.2 <i>TRIP's en voeding</i>	25
3.11.3 <i>Gebiedsaanduidingen van de WTO</i>	25
4 OPERATIONELE DOELEN	26
VOORBEELDEN VAN VERMOEDELIJKE CORRELATIES TUSSEN BEPAALDE PATHOLOGIEËN EN VOEDINGSGEBONDEN RISICOFACTOREN	27
VOEDINGSPROBLEMEN IN DE EUROPESE GEMEENSCHAP	28
BIJLAGE II TREFWOORDEN	30

Dit verslag is met hulp van externe contractanten opgesteld (contract nr. SPC.2002072 met mevrouw K. McKoll en de heer Lobstein) i

BIJLAGE III VOEDINGSPROJECTEN DIE DOOR DE PROGRAMMA'S OP VOLKSGEZONDHEIDSGEBIED GESTEUND ZIJN.....	32
BIJLAGE IV VOEDINGSPROJECTEN DIE DOOR DG ONDERZOEK ZIJN GESTEUND.....	34
WETENSCHAPPELIJKE PROJECTEN OVER VOEDING DOOR DG ONDERZOEK: VIJFDE KADERPROGRAMMA	34
WETENSCHAPPELIJKE VOEDINGSPROJECTEN DOOR DG ONDERZOEK: VIERDE KADERPROGRAMMA	38
BIJLAGE V HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID EN DE GEMEENSCHAPPELIJKE MARKTORDENING VOOR VISSERIJ- EN VISTEELTPRODUCTEN.....	41
HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID (GLB)	41
GEMEENSCHAPPELIJKE MARKTORDENING (GMO) VOOR VISSERIJ- EN VISTEELTPRODUCTEN.....	46
BIJLAGE VI RESOLUTIE VAN DE RAAD VAN 14 DECEMBER 2001 OVER GEZONDHEID EN VOEDING	48

OVERZICHT

Goede voeding kan de prevalentie van vele in heel Europa voorkomende ziekten, zoals hart- en vaatziekten, kanker, suikerziekte, obesitas en osteoporose (zie bijlage I)¹ helpen verminderen.

Voedingsgewoonten en voedselinname worden bepaald door individuele keuzes (culturele invloeden, voedselvoorkeuren) en door sociaal-economische en milieufactoren (betaalbaarheid en beschikbaarheid van voedingsmiddelen, de kwaliteit en veiligheid van de producten enz.). Sociaal-economische en milieufactoren zijn op hun beurt weer een uitvloeisel van beleid en daar zijn de lidstaten en de Gemeenschap verantwoordelijk voor.

Volgens artikel 152 van het EG-Verdrag moet de Gemeenschap een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekeren bij de vaststelling en uitvoering van haar beleid en activiteiten. Aangezien voeding een gezondheidsdeterminant is, is het van essentieel belang dat de componenten van het communautair beleid die betrekking hebben op voeding, tot de verzekering van dit hoge beschermingsniveau bijdragen.

In het witboek van de Commissie over voedselveiligheid (2000)² waarin hierop nadruk is gelegd, is voorgesteld om 'een omvattend en samenhangend voedingsbeleid' op communautair niveau te ontwikkelen en hiervoor een actieplan op te stellen. Later in datzelfde jaar besloot het Franse Voorzitterschap van de Europese Unie een conferentie en een verslag³ aan voeding te wijden. Dit leidde tot een resolutie van de Raad betreffende gezondheid en voeding⁴ waarin de Commissie verzocht werd om allerlei activiteiten met betrekking tot voedingsmiddelen, voedingsgedrag en het gezondheidsbeleid te ontplooiën. In datzelfde jaar heeft het Regionaal Comité voor Europa van de Wereldgezondheidsorganisatie unaniem een actieplan voor voedingsmiddelen en voeding⁵ gesteund.

Voeding valt zowel onder de bevoegdheid van de lidstaten als onder die van de Gemeenschap. Dit voortgangsverslag van de diensten van de Commissie heeft betrekking op gebieden waarop de bevoegdheid en het mandaat van de Gemeenschap duidelijk zijn, te weten:

- De twee **communautaire actieprogramma's op het gebied van de volksgezondheid**. De eerste voor de jaren 1993-2002 omvatte acht programma's en financiering voor projecten over voeding, zoals het Eurodietproject (1998-2000) over voeding en gezonde leefstijlen, het Europees prospectief onderzoek naar kanker en voeding (EPIC), een project tot het opzetten van een masteropleiding voeding en volksgezondheid en verscheidene projecten die lichamelijke activiteit bevorderen.
- Het nieuwe **actieprogramma op het gebied van de volksgezondheid (2003-2008)** dat op 23 September 2002 is aangenomen, heeft betrekking op de drie volgende gebieden: verbetering van de gezondheidsvoorlichting, maatregelen tegen bedreigingen van de gezondheid en de aanpak van de gezondheidsdeterminanten.
- Wetgeving over voedselveiligheid en aanverwante zaken. Het **witboek over voedselveiligheid** is in feite de erkenning dat er ruimte is voor verbetering van de informatie aan de consument. Het heeft verscheidene gebieden van voedsel etikettering geïnventariseerd waarop actie moet worden

¹ De kernbegrippen, zoals public health nutrition, worden in bijlage II omschreven

² Witboek over voedselveiligheid, COM(1999)719 def. van 12 januari 2000

³ *Health and Human Nutrition: elements for european action*. Société Française de Santé Publique, 2000

⁴ Resolutie van de Raad van 14 december 2000 betreffende gezondheid en voeding, PB C 020, 23.01.2001

⁵ Food and Nutrition Action Plan 2000-2005, WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, 2000

ondernemen, in het bijzonder de voedings- en werkingsclaims. Bovendien zijn **de communautaire acties op het gebied van de voedselveiligheid en voeding** aangevuld met een verordening van het Europees Parlement en de Raad waarin de algemene beginselen van levensmiddelenwetgeving en de oprichting van een Europese autoriteit voor voedselveiligheid (EAV)⁶

- Door **de Gemeenschap gesubsidieerd onderzoek** naar de productie en de veiligheid van voedingsmiddelen alsmede naar gezondheid en voeding op grond van de kaderprogramma's voor onderzoek van de laatste vijftien jaar. Het vijfde kaderprogramma voor onderzoek (1998-2002) bevatte een kernactiviteit 'voeding en gezondheid'. Één van de thema's van het zesde kaderprogramma (2002-2006) is 'voedselkwaliteit en -veiligheid'. Verder maakt voeding deel uit van verscheidene acties in het kader van dit programma.
- Het **gemeenschappelijk landbouwbeleid** dat vele maatregelen omvat die van invloed zijn op de voedingsmiddelenvoorziening in de Gemeenschap. Hieronder vallen maatregelen ter ondersteuning van maatregelen tot verwezenlijking van voorziening met landbouwproducten tegen redelijke prijzen, kwaliteitspecificaties om aan de marktvoorschriften te voldoen en promotiemaatregelen. Bovendien bestaat er een wettelijk kader voor de biologische landbouw en registratie van gebiedsaanduidingen. Het **gemeenschappelijk visserijbeleid** ordent de visserij en de visteelt. Het heeft de moeilijke taak om voor duurzame visserij te zorgen en is ook van invloed op de voorschriften voor voedingsmiddelen en de beschikbaarheid hiervan op de markt.
- Het **ondernemingen- en marktbeleid** dat het bedrijfsleven aanspoort om markten te ontwikkelen en de controle op de handel harmoniseert. Activiteiten in het kader van de **consumentenbescherming** omvatten de ontwikkeling van geharmoniseerde controle op de marketing van voedingsmiddelen (ook op gezondheids- en voedingsclaims van voedingsmiddelen), reclame voor en etikettering van voedingsmiddelen, waaronder de vermelding van de voedingswaarde. De voedingsmiddelensector wordt gestimuleerd aan de behoeften en verwachtingen van de consument, met inbegrip van de bijzondere behoeften van kwetsbare groepen, te voldoen en ervoor te zorgen dat hun marketingmethoden verantwoord zijn.
- De onderlinge erkenning van **beroepskwalificaties** van beroepsuitoefenaren in de gezondheidszorg, dieetvoeding en voedingssector.
- Het **beleid inzake audiovisuele communicatie** waaronder reclame, gericht op kinderen, en de rol van de media bij de creëring van rolmodellen.
- Het **werkgelegenheids- en sociale beleid** waaronder Commissiesteun voor de distributie van specifieke levensmiddelen aan de armsten in de Gemeenschap. De maatregelen omvatten tevens de bevordering van borstvoeding door moederschapsverlof en betere voorzieningen op het werk.
- Het **uitbreidingsbeleid** dat ervoor moet zorgen dat de kandidaatlanden de betreffende EU-wetgeving kunnen aannemen waaronder de wetgeving over de kwaliteit van voedingsmiddelen en het **hulpverlenings- en ontwikkelingsbeleid** dat ten doel heeft de voedsel- en voedingszekerheid in de ontvangende landen te vergroten en voedselnoodhulp, 'voedsel voor werk' en voedsel in het kader van andere regelingen te verstrekken.
- **Multilaterale activiteiten**, te weten de contacten met de Wereldgezondheidsorganisatie, de VLO, de OIE en vertegenwoordiging op vergaderingen van de VLO/WGO en de Codex Alimentarius-

⁶ Verordening nr. 178/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vastlegging van de algemene beginselen en vereisten van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese voedselautoriteit en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsproblemen

commissie waar internationale voorschriften voor de handel in voedingsmiddelen worden opgesteld.

- De **werkzaamheden binnen de Commissie**. Met het oog op de samenhang tussen het beleid van de verschillende diensten heeft de Commissie een **ad hoc groep-voeding** ingesteld die onder de interne werkgroep Gezondheid ressorteert. De ad hoc-groep bestaat uit medewerkers van de Commissie op de betreffende beleidsgebieden. Zijn mandaat omvat de uitwisseling van informatie, beraadslaging over de maatregelen die nodig zijn om het voedingsbeleid te ontwikkelen en vaststelling van gezamenlijke transversale acties op beleidsgebieden.

1 VOEDING, GEZONDHEID EN KEUZE

De economische ontwikkeling, grotere koopkracht bij de consument, vooruitgang bij de productiemethoden van voedingsmiddelen en veranderingen in de op de markt aangeboden voedingsmiddelen hebben de voedselsituatie in de Europese Unie in de afgelopen decennia drastisch gewijzigd. Er is een situatie van overvloed in de Europese Unie ontstaan waardoor een groot aantal voedingstekorten die nog geen eeuw geleden voorkwamen, vrijwel verdwenen zijn.

1.1 Nieuwe voedingspatronen en ziekten

De nieuwe voedings- en gezondheidsproblemen zijn dus van andere aard dan die na de tweede wereldoorlog toen de Gemeenschap werd opgericht. Nu komen in de Gemeenschap niet-besmettelijke ziekten, zoals kanker, hart- en vaatziekten, diabetes, obesitas, bepaalde allergieën en osteoporose, veel voor. Deze zijn het gevolg van een wisselwerking tussen verscheidene genetische, milieu- en leefstijlfactoren (waaronder roken, voeding en gebrek aan lichaamsbeweging). Zie bijlage 1 voor een overzicht van de voornaamste ziekten die nu mede als gevolg van voeding voorkomen en de voedingsproblemen waarvoor de lidstaten staan.

Tal van studies wijzen erop dat voeding van belang is om gezond te blijven en vele van deze voornaamste ziekten te voorkomen.⁷⁸ Voor de bevolking van de Europese Unie is geraamd hoeveel ziekte-, arbeidsongeschiktheids- en vroegtijdige sterfgevallen door alle mogelijke oorzaken voorkomen en welke factoren daarvoor in hoofdzaak verantwoordelijk zijn. Verondersteld wordt dat van allerlei oorzaken voedingsfactoren voor bijna 10% van alle ziektegevallen verantwoordelijk zijn – daaronder vallen overgewicht (3,7%), geringe inname van groenten en fruit (3,5%) en grote consumptie van verzadigde vetten (1,1%).⁹ Samen met gebrek aan lichaamsbeweging (1,4%) zijn deze factoren voor een groter percentage slechte gezondheid verantwoordelijk dan roken (9.0%).

Voor de bestrijding van voedingsrisicofactoren wordt aanpak van de bevolking effectiever geacht dan die van groepen met verhoogd risico.¹⁰ Uit interventiestudies blijkt dat verbetering van de voeding van de bevolking een waardevolle bijdrage kan leveren. In de 70er en 80er jaren van de vorige eeuw werd in Finland met een veelomvattend voedsel- en voedingsbeleid¹¹ een snelle en duurzame daling van de sterfte aan hartziekten, kanker en enkele andere ziekten bereikt. Deze aanpak wordt thans door de Wereldgezondheidsorganisatie¹² gestimuleerd.

⁸ Diet and Health, A Ferro-Luzzi and P James, in *Nutrition in Europe*, European Parliament Scientific and Technological Options Assessment, Directorate General for Research, PE No 166.481, 2-38, 1997

⁹ *Determinants of the Burden of Disease in the EU*, National Institute of Public Health, Stockholm 1997

¹⁰ Risk factor thresholds: their existence under scrutiny, M R Law and N J Wald, *British Medical Journal* 324, 1570-1576, 2002

¹¹ Nutrition and mortality: the Finish experience, P Puska, *Acta Cadiolo*, 55 (4), 213-220, 2000

¹² *Nutrition and NCD Prevention*, Department of Noncommunicable Disease Prevention and Health Promotion, World Health Organization, Genève 2002

1.2 Voedselveiligheid en voeding

Aandacht voor voedselveiligheid en voeding kunnen niet volledig van elkaar worden gescheiden. Wanneer voedsel dreigt te worden verontreinigd - zoals het mogelijke risico op besmetting van rundvleesproducten met BSE of rauwe eieren met salmonella - kunnen consumenten als reactie hierop hun kooppatroon wijzigen hetgeen tot veranderingen in het voedingswaardeprofiel van hun voeding leidt. Die veranderingen kunnen negatief of positief uitpakken: een geringere consumptie van rundvleesproducten en de vervanging daarvan door vis of proteïnehoudende groenten kan als positief worden beschouwd wanneer hierdoor bijv. het gemiddelde verbruik van verzadigde vetzuren daalt maar het kan ook tot een geringere ijzerinname leiden waardoor sommige mensen het risico lopen op bloedarmoede door ijzertekort.

Microbiologische verontreiniging van voedsel kan ook direct effect hebben op de voedingstoestand: frequent door voedsel veroorzaakte diarree kan ertoe leiden dat men minder voedingsstoffen binnenkrijgt door een geringere opname van nutriënten en gebrek aan eetlust - hetgeen weer tot een slechtere voedingstoestand leidt en minder weerstand tegen infecties.

1.3 Verschillen in voeding en voedselkeuze

Ondanks de overvloed aan voedsel die er in het algemeen in de Gemeenschap is, is de voeding van sommige bevolkingsgroepen niet gezond genoeg. De lagere inkomensgroepen besteden bijv. een groter deel van hun inkomen aan voedsel maar hun voeding bevat minder voedingsstoffen dan die van de hogere inkomensgroepen.¹³

Weliswaar vallen sommige verschillen in voedingsgedrag en inname van voedingsstoffen in Europa te verklaren uit culturele, opleidings-, sociale en individuele invloeden op de voedselkeuze maar er spelen nog meer factoren een rol. Voedingspatronen worden ook beïnvloed door voedselkennis, kookkunst, voldoende tijd om voedsel te bereiden, werktijden en huiselijke omstandigheden. Informatie – uit officiële bronnen, de media en de levensmiddelenindustrie – samen met genderplaatjes en praktische moeilijkheden beïnvloeden welk voedsel wij gebruiken.

De voedselkeuze wordt ook bepaald door toegang tot winkels, inkomen en de prijzen van levensmiddelen. Het beleid van de Gemeenschap voor verlening van voedselsteun aan hulpbehoevenden kan eveneens hun voedingsgedrag beïnvloeden.

In sommige groepen is een ijzertekort geconstateerd en in bepaalde regio's¹⁴ is er ook een problematisch jodiumtekort. Uit cijfers over de groei van kinderen blijkt dat groeiachterstand – een klassiek symptoom van ondervoeding – in de Europese Unie niet voorkomt maar in sommige gebieden blijven de kinderen in de lagere inkomensgroepen nog steeds enigszins achter in groei.¹⁵

¹³ Determinants of consumer food choice, C Geissler and B Traill, in *Nutrition in Europe*, European Parliament Scientific and Technological Options Assessment, Directorate General for Research, PE No 166.481, 39-51, 1997.

¹⁴ J Gregory *et al*, National Diet and Nutrition Survey: Children aged 1.5 to 4.5 years, London: HMSO 1995; and B de Benoist and H Allen, IDD Situation in Europe, Partnership on Sustainable Elimination of IDD, Amsterdam, 2001.

¹⁵ J Gregory and S Lowe, National Diet and Nutrition Survey: Young People aged 4 to 18 years, The Stationery Office, London 2000

1.4 Obesitas

De betrekkelijk recente situatie van voedselovervloed heeft één groot nadeel: obesitas

De laatste jaren nemen overgewicht en obesitas zeer snel toe en op het ogenblik vormt obesitas een reële bedreiging van de volksgezondheid in bepaalde groepen in de Europese Unie. In de komende 5 à 10 jaar zal obesitas in de Europese Unie waarschijnlijk hetzelfde hoge niveau bereiken als de Verenigde Staten nu hebben: naar schatting 1/3 van de bevolking is daar obees en 1/3 heeft overgewicht¹⁶.

Obesitas leidt tot een grotere kans op diabetes, hart- en vaatziekten, te hoge bloeddruk en enkele vormen van kanker met als gevolg hoge kosten voor de economie, de overheid en de samenleving in de lidstaten. De verspreiding van gezonde voedingsgewoonten en educatie van de consument zodat hij de juiste voeding kiest is samen met meer lichamelijk activiteit nog steeds een uitdaging die Gemeenschapsoptreden vereist.

2 DE HUIDIGE VOEDINGSACTIVITEITEN IN HET KADER VAN DE VOLKSGEZONDHEID EN DE CONSUMENTENBESCHERMING

2.1 Het volksgezondheidsbeleid

Het **voedingsbeleid op het gebied van volksgezondheid** heeft ten doel om onder de bevolking een goede gezondheid te bevorderen door de juiste voeding en voedingsgebonden ziekten terug te dringen. Het doel van het volksgezondheidsbeleid van de Gemeenschap is bij de uitwerking van al het communautair beleid een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid te verzekeren, maatregelen te nemen om de volksgezondheid in de Europese Unie te verbeteren en bronnen van gevaar voor de menselijke gezondheid weg te nemen.

2.1.1 Voeding in het eerste kader van communautaire actie op het gebied van de volksgezondheid

De Europese Gemeenschap houdt zich al veertig jaar bezig met gezondheid. Met de goedkeuring van het Verdrag van Maastricht in 1993 heeft de Gemeenschap het mandaat gekregen om een samenhangende strategie voor de volksgezondheid te ontwikkelen. Artikel 129 daarvan werd de rechtsgrond van het volksgezondheidsbeleid. Hierin staat dat "de eisen inzake gezondheidsbescherming een bestanddeel van het Gemeenschapsbeleid op andere gebieden vormen". Op basis van dit artikel heeft de Commissie haar mededeling betreffende het actiekader op het gebied van de volksgezondheid¹⁷ ingediend, die tot de goedkeuring van 8 programma's geleid heeft, waaronder de programma's voor gezondheidsmonitoring en gezondheidsbevordering.

Op grond van deze programma's heeft de Gemeenschap zich ten doel gesteld de lidstaten te steunen bij hun activiteiten, te helpen bij het opstellen en uitvoeren van strategieën voor

¹⁶ Conferentie over obesitas op 11-12 september in Kopenhagen 2002. <http://www.obesity.dk>

¹⁷ Mededeling van de Commissie betreffende het actiekader op het gebied van de volksgezondheid, COM (93) 559 def. van 24 november 1993

gezondheidsbescherming en informatie over de beste praktijken te verspreiden. Één van de activiteiten was het Eurodietfproject dat in 1998 van start is gegaan en ten doel had hulp te verlenen bij de coördinatie van de programma's van de EU en de lidstaten over voeding, voedingsgewoonten en gezonde leefstijlen en een uitgangspunt te bieden voor voedingsrichtsnoeren voor de hele bevolking. Dit verslag maakte deel uit van een in 2000 en 2001 gepubliceerde reeks documenten en is in 2002¹⁸ door de Commissie uitgegeven als openbaar discussiestuk.

Als onderdeel van het gezondheidsbevorderingsprogramma heeft de Commissie de ontwikkeling van een Europese masteropleiding in voeding en volksgezondheid voor de hele bevolking gesteund. Dit is de eerste opleiding in haar soort in de Gemeenschap en zij beoogt toepassing van de aanbevolen strategieën om de voedingsgewoonten en de patronen van lichamelijke activiteit van de hele bevolking te evalueren en te verbeteren. Aan 17 universiteiten in Europa worden cursussen gegeven en de werkzaamheden worden door het Karolinska Instituut¹⁹ in Stockholm gecoördineerd.

Verdere activiteiten die door de Commissie in het eerste kader voor de volksgezondheid zijn gesteund, omvatten onder meer steun aan het Europese hartnetwerk²⁰ dat brochures over voeding, lichaamsbeweging en preventie van hartziekten heeft gepubliceerd. De Commissie is tevens cofinancierder van het Europees netwerk van gezonde scholen²¹ (samen met de Wereldgezondheidsorganisatie en de Raad van Europa). Dit project bevordert gezonde leefstijlen voor schoolpopulaties door ontwikkeling van een ondersteunende schoolomgeving, gericht op goede voeding en lichamelijke activiteit.

Ook gezondheidsmonitoringactiviteiten zijn op grond van het kader voor de volksgezondheid gesteund. Deze omvatten *onder meer* een verslag over de voedingstoestand op basis van gegevens uit de hele Europese Unie. De werkzaamheden hieraan worden op het ogenblik door deskundigen in Oostenrijk gecoördineerd. Begin 2003²² moeten de voorlopige bevindingen worden gerapporteerd. Een tweede project dat door de Commissie wordt gesteund en de voedingsindicatoren moet vaststellen, is in uitvoering en wordt door deskundigen in Zweden²³ gecoördineerd.

In het kader van het kankerprogramma heeft de Commissie steun gegeven aan de EPIC-studie²⁴ (European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition Study), een grootschalig onderzoekproject waarbij negen lidstaten en Noorwegen betrokken zijn en waarin gegevens over leefstijl (waaronder uitvoerige voedingsgegevens) en biologische informatie verzameld worden over 500 000 volwassenen met het doel de voornaamste risicofactoren voor de eventuele latere ontwikkeling van verschillende vormen van kanker vast te stellen. Het project wordt gecoördineerd door IARC (International Agency for research on cancer) in Lyon, Frankrijk.

¹⁸ Beschikbaar op http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/reports/report01_en.pdf

¹⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

²⁰ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

²¹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

²² http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm

²³ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm

²⁴ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/cancer/index_en.htm

2.1.2 Voeding in het nieuwe communautaire actieprogramma op volksgezondheidsgebied

Het Verdrag van Amsterdam bevestigde en verruimde het mandaat van de Gemeenschap op volksgezondheidsgebied door te verklaren dat "*bij de bepaling en de uitvoering van elk beleid en elk optreden van de Gemeenschap een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid wordt verzekerd*" (artikel 152).

Naar aanleiding van dit mandaat is in de Mededeling van de Commissie van 1998 betreffende de ontwikkeling van beleid²⁵ op volksgezondheidsgebied de bestaande strategie voor de volksgezondheid herzien. Hierin werd er *onder meer* op gewezen dat de activiteiten op het gebied van voeding en obesitas moeten worden uitgebreid en werd er de nadruk op gelegd dat specifieke instrumenten moeten worden ontwikkeld om te garanderen dat bij de bepaling en de uitvoering van elk beleid van de Gemeenschap aan de eisen aan de bescherming van de gezondheid wordt voldaan.

De mededeling van 1998 effende het pad voor het voorstel van de Commissie voor een nieuw communautair actieprogramma op het gebied van de volksgezondheid. In de mededeling waarvan het voorstel voor het nieuwe actieprogramma voor de volksgezondheid²⁶ vergezeld ging, wordt uiteengezet wat de gezondheidsstrategie van de Gemeenschap inhoudt, verbindt de Gemeenschap zich om de samenhang en de coördinatie te vergroten en worden in grote lijnen de instrumenten aangegeven waarmee dit moet worden bereikt. De mededeling wijst er expliciet op dat acties op grond van de nieuwe volksgezondheidsstrategie aan gezondheidsinitiatieven op andere beleidsgebieden gekoppeld moeten worden en legt er de nadruk op dat de Gemeenschap de taak heeft informatie te verstrekken over voeding, voedingswaarde van en ingrediënten en additieven in voedingssmiddelen om de burger te stimuleren en in staat te stellen gezonde keuzes te maken.

Het hoofddoel van de nieuwe programma's voor de volksgezondheid is bij de bepaling en uitvoering van elk beleid en elke activiteit van de Gemeenschap een hoog niveau van de menselijke gezondheid te verzekeren. Dit moet worden bereikt door een geïntegreerde en intersectorale gezondheidsstrategie te bevorderen, de verschillen in gezondheid aan te pakken en samenwerking tussen de lidstaten aanmoedigen. Het programma omvat drie punten:

(1) Verbetering van de **gezondheidsvoorlichting** door het opzetten en toepassen van een gezondheidsmonitoringsysteem en door het ontwikkelen en toepassen van mechanismen voor analyses, advies, rapportage, informering en raadpleging over gezondheidszaken.

Hieronder vallen indicatoren voor gezondheidstoestand, ziekten en gezondheidsdeterminanten vast maar omvat ook leefstijlfactoren, levens- en arbeidsomstandigheden en indicatoren om de resultaten van interventies te meten die ten doel hebben de gezondheid te bevorderen en ziekten te voorkomen. De door dit systeem verstrekte gegevens zullen als basis dienen voor de ontwikkeling van

²⁵ Mededeling van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economisch en Sociaal Comité en aan het Comité van de regio's betreffende de ontwikkeling van beleid op volksgezondheidsgebied in de Europese Gemeenschap, COM (98) 230 def. van 15 april 1998

²⁶ Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's over de gezondheidsstrategie van de Europese Gemeenschap/ Voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een communautair actieprogramma op het gebied van de volksgezondheid (2001-2006) COM (2000) 285 def. van 16 mei 2000

activiteiten en beleid op grond van het programmaonderdeel gezondheidsdeterminanten (zie (3) hieronder). De meting van ziekten en sterfte zal dus worden gekoppeld aan voeding, voedingsmiddelenconsumptie en aanverwante factoren, waaronder borstvoeding en fysieke activiteit. De verrichte werkzaamheden zullen de betreffende autoriteiten, de beroepsuitoefenaren in de gezondheidszorg en het grote publiek informatie verstrekken over de tendensen op gezondheidsgebied en van nut zijn bij de uitwerking van richtsnoeren voor goede praktijken op basis van het begrip wetenschappelijk aantoonbare gezondheidsbevordering.

Het statistische element van het systeem voor gezondheidsvoorlichting zal in samenwerking met de lidstaten worden ontwikkeld, zo nodig, aan de hand van het communautair statistisch programma, om synergie te bevorderen en dubbelwerk te voorkomen.

- (2) Snelle en gecoördineerde maatregelen tegen **bedreigingen van de gezondheid** door vergroting van het vermogen om besmettelijke ziekten en andere bedreigingen van de gezondheid het hoofd te bieden.

Activiteiten in het kader van dit programmaonderdeel zijn gebaseerd op de ervaring die is opgedaan met het netwerk voor surveillance en beheersing van overdraagbare ziekten dat bij Beschikking nr. 2119/98 van het Europees Parlement en de Raad²⁷ is opgezet. Op grond hiervan zullen strategieën en mechanismes worden ontwikkeld om dreigende niet-overdraagbare ziekten, waaronder gender-specifieke gezondheidsbedreigingen en zeldzame ziekten, te voorkomen, informatie hierover uit te wisselen en tegenmaatregelen te nemen. Bovendien zal dit onderdeel de uitwisseling van informatie over maatregelen tegen bedreigingen van de gezondheid door fysieke, chemische of biologische bronnen in noodsituaties waaronder die als gevolg van terreurdaden, omvatten en, zo nodig, communautaire methoden en mechanismen ontwikkelen of toepassen (bij voorbeeld het snelle waarschuwingssysteem voor levensmiddelen en diervoeders). Tenslotte zal de bevordering van strategieën en maatregelen ter bescherming van de menselijke gezondheid tegen mogelijke negatieve effecten van agentia in de omgeving, zoals ioniserende en niet-ioniserende straling en lawaai, een essentieel aspect van dit onderdeel uitmaken. Al deze agentia kunnen de voedingswaarde of de keuze van de voeding beïnvloeden.

- (3) Aanpak van **gezondheidsdeterminanten** door strategieën en maatregelen voor het gezondheidsaspect van leefstijl, sociaal-economische status en gezondheidsfactoren in de omgeving te ontwikkelen.

Dit onderdeel biedt mogelijkheden voor voedingacties en bevordering van lichamelijke activiteit. Verder kan het bijdragen om mensen te weerhouden van overmatig alcoholgebruik. De acties zullen worden gericht op specifieke onderwerpen (bijv. roken, alcohol en voeding), doelgroepen (bijv. sociaal uitgeslotenen en ouderen) en omgevingen (bijv. werkplek en gezondheidszorgfaciliteiten).

²⁷ Beschikking nr. 2119/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 september 1998 tot oprichting van een netwerk voor epidemiologische surveillance en beheersing van overdraagbare ziekten in de Europese Gemeenschap, PB L 268,3.10.1998

De kandidaatlanden staan voor specifieke problemen op volksgezondheidsgebied, waaronder een hoge incidentie van enkele chronische ziekten die wellicht verband houden met een niet-optimale voeding en ongezonde leefstijlen. Het voorstel voor een besluit tot vaststelling van het programma op volksgezondheidsgebied biedt de kandidaatlanden de mogelijkheid om aan het programma deel te nemen. Dit nieuwe programma is op 23.09.02 door de Raad en het Europees Parlement aangenomen.

2.2 Het beleid inzake consumentenbescherming

De **bescherming van de gezondheid van de consument** beoogt bij te dragen tot de veiligheid van producten en diensten voor de consument in de Europese Unie. Bij levensmiddelen en voeding omvat gezondheidsbescherming diervoeders en veterinaire en fytosanitaire zaken. Voedselveiligheidsactiviteiten hebben betrekking op de hele voedselproductieketen: van de gezondheid van dieren en planten tot de etikettering van voedingsmiddelen en de toekomstige bepaling van maximumniveaus aan vitamines en mineralen in voedsel supplementen en verrijkte voedingsmiddelen. Bij de verlening van vergunningen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en diergeneesmiddelen en de vaststelling van maximumresiduegehalten voor pesticiden, diergeneesmiddelen en verontreinigingen in levensmiddelen en diervoeders is eveneens de voedselveiligheid in het geding. Voor bepaalde verontreinigende stoffen in voedingsmiddelen en diervoeders zijn eveneens maximumniveaus vastgesteld.

2.2.1 Voedingswaarde in het levensmiddelenrecht

De Europese Gemeenschap heeft, met het oog op een hoge bescherming van de menselijke gezondheid en vrij verkeer van goederen in de Gemeenschap, voortdurend naar harmonisatie van de verschillende nationale voorschriften voor voedingsmiddelen gestreefd.

Één van de gebieden van het levensmiddelenrecht waarop voedingswaardeoverwegingen een grote invloed hebben gehad, is voedsel voor bijzonder gebruik oftewel dieetvoeding. Deze voedingsmiddelen moeten niet alleen veilig zijn, zoals alle andere, maar moeten ook voldoen aan de bijzondere voedingswaarde-eisen van de personen voor wie zij bestemd zijn. Op basis van wetenschappelijk advies van het Wetenschappelijk comité voor de menselijke voeding (WCMV) zijn verscheidene bijzondere richtlijnen over het nutriëntgehalte van bepaalde voedingsmiddelen aangenomen. Hieronder vallen voedingsmiddelen voor zuigelingen en jonge kinderen, voedingsmiddelen om te vermageren, voedingsmiddelen voor speciale medische doeleinden maar ook voedingsstoffen die bij de productie van die voedingsmiddelen mogen worden gebruikt. Een andere richtlijn die betrekking heeft op voedingsmiddelen die moeten voldoen aan de behoeften als gevolg van grote spierinspanning, bijv. tijdens sportbeoefening, zal tegen eind 2003 worden opgesteld terwijl een verslag over de eisen aan de samenstelling van voedingsmiddelen voor diabetici in de maak is.

Het WCMV werkt momenteel aan een advies over de herziening en aanvulling van de etikettering van referentiewaarden voor vitamines en mineralen die bij de vermelding van de voedingswaarde worden gebruikt.

Het Europees Parlement en de Raad hebben in juni 2002 een richtlijn over voedings supplementen aangenomen en de Commissie is bezig een voorstel over toevoeging van voedingsstoffen aan voedingsmiddelen op te stellen.

2.2.2 Voedingsadvies van de Europese autoriteit voor voedselveiligheid

De Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EAV) is een orgaan met eigen rechtspersoonlijkheid dat onafhankelijk is van de andere communautaire instellingen. De EAV heeft tot taak de Gemeenschap onafhankelijk wetenschappelijk en technisch advies te geven ter onderbouwing van het beleid en de wetgeving op het gebied van de voedselveiligheid. De EAV behandelt ook wetenschappelijke vraagstukken betreffende voeding, gezondheid en welzijn van dieren, gezondheid van planten, verontreinigingen in de voedselketen en genetisch gemodificeerde organismen.

De EAV heeft drie belangrijke doelen, te weten onafhankelijkheid en transparantie, participatie van de lidstaten en wetenschappelijk uitmuntendheid zodat de EAV een belangrijk instrument kan worden om het vertrouwen van de consument te herstellen. De Autoriteit krijgt tot taak gegevens te verzamelen en te analyseren om gemakkelijker vroegtijdig nieuwe risico's te constateren. Op grond van de oprichtingsverordening²⁸ verstrekt de Autoriteit ook 'wetenschappelijk advies en wetenschappelijke en technische ondersteuning inzake de menselijke voeding in samenhang met de communautaire wetgeving, alsmede, op verzoek van de Commissie, bijstand betreffende de communicatie over voedingskwesaties in het kader van de programma's van de Gemeenschap op gezondheidsgebied'. Overeenkomstig de verordening moet de Autoriteit relevante gegevens verzamelen op de gebieden die onder haar mandaat vallen, in het bijzonder 'over de voedselconsumptie en de blootstelling van personen aan risico's in verband met de consumptie van voedsel' (artikel 33a).

De EAV zal de beschikking krijgen over een adviesforum en een Wetenschappelijk Comité en acht wetenschappelijke panels. Het adviesforum, een wetenschappelijke en technische groep, is de schakel tussen de autoriteit en soortgelijke organen in de lidstaten. In 2001 is voor ondersteuning in de overgangperiode een interim wetenschappelijk adviesforum opgericht. Het Wetenschappelijk Comité is verantwoordelijk voor de coördinatie van de adviezen van de wetenschappelijke panels over voedselveiligheid, voedselproductie en aanverwante zaken, waaronder voedingwaarde.

2.2.3 Informatie over de voedingswaarde van voedingsmiddelen in de winkel

Algemeen advies over voeding en gezonde leefstijlen moet worden ondersteund door specifieke informatie over voedingsmiddelen die voor de consument te koop zijn. De bestaande etiketteringswetgeving voor voedingsmiddelen verplicht de producenten informatie te verstrekken waardoor de consument weet wat voor product hij koopt (aard, samenstelling en gebruik)

In de afgelopen twintig jaar zijn in de Gemeenschap voorschriften inzake de voedselingredientenetikettering geharmoniseerd. Nieuw regelgeving omvat onder meer de invoering van de vermelding²⁹ van de hoeveelheid van de ingrediënten die de consument aanvullende kwantitatieve informatie over gespecificeerde ingrediënten verstrekt, en

²⁸ Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden, PB L 31 van 1.2.2002

²⁹ Richtlijn nr. 2000/13/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 maart 2000 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame, PB L 109/29 van 6.5.2000

wetgeving waarin 'vlees'³⁰ gedefinieerd wordt. Zoals aangekondigd in het witboek over voedselveiligheid, heeft de Commissie een voorstel³¹ tot vermelding van samengestelde ingrediënten voorgelegd. Het voorstel vereist ook dat wordt aangegeven of gespecificeerde voedselingredienten die verband houden met allergieën of reacties als gevolg van voedselintoleranties, aanwezig zijn. Naar verwachting zal een gemeenschappelijk standpunt over het voorstel in november 2002 worden goedgekeurd.

Het witboek over voedselveiligheid heeft ook andere gebieden aangegeven waarop de informering van de consument kan worden verbeterd, zoals de informatieverstrekking over het nutriëntgehalte van een product en over voedings- en daaraan verbonden gezondheidsclaims. Vermelding van de nutriënten op het etiket is een belangrijk instrument om de consument van de voedingswaarde van producten op de hoogte te stellen. Na meer dan 10 jaar toepassing van Richtlijn 90/496/EEG³² zal de Commissie beoordelen of de informatie op het etiket over de nutriënten kan worden verbeterd en zal zij onderzoeken of de vermelding van de nutriënten in alle gevallen verplicht kan worden gesteld in plaats van alleen als er sprake is van een claim.

De toenemende interesse bij de consument voor het verband tussen voeding en gezondheid heeft ertoe geleid dat producten op de markt zijn gekomen met voedings- en gezondheidsclaims op hun etiket of in de reclame hiervoor. Volgens de bestaande regelgeving moet de etikettering op en de reclame voor voedingsmiddelen juist en niet misleidend zijn. Er ontbreken echter bepalingen over het gebruik van voedings-, werkings- en gezondheidsclaims. Op het discussiestuk van de Commissie over voedings- en werkingsclaims³³ uit 2001 zijn meer dan 80 opmerkingen van lidstaten en belanghebbende partijen binnengekomen. Bij de opstelling van een ontwerpvoorstel dat bepalingen voor voedings-, werkings- en gezondheidsclaims bevat, zijn die opmerkingen meegenomen. Het voorstel is in juli 2002 met de betrokken partijen en de deskundigen van de lidstaten besproken. Begin 2003 zal een formeel voorstel aan het Europees Parlement en de Raad worden voorgelegd.

2.2.4 Consumentenvoorlichting

Voorlichting van de consumenten is nodig om hen in staat te stellen met behulp van het etiket op levensmiddelen de juiste keuze te maken voor hun voeding en door hun koopkracht de markt aan te sturen. Consumentenvoorlichting maakt deel uit van het consumentenbeleid van de Europese Gemeenschap.

Kinderen en jongeren vormen een belangrijke doelgroep omdat zij een driedelige rol vervullen in het gezin: die van consument, stimulator tot aankopen en voorlichter. De Commissie heeft de jaarlijkse 'Wedstrijd voor jonge consumenten' gesteund. In 2000-2001

³⁰ Richtlijn nr. 2001/101/EG van de Commissie tot wijziging van Richtlijn nr. 2000/13/EG betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame, PB L 310 van 28.11.2001

³¹ COM(2001) 433 def. 2001/0199 (COD) voorstel tot wijziging van nr. 2000/13/EG met betrekking tot de vermelding van de ingrediënten van levensmiddelen, Brussel 06.09.2001

³² Richtlijn nr. 90/496/EEG van de Raad van 24.9.1990 inzake de voedingswaarde-etikettering van levensmiddelen, PB L 276 van 6.10.1990

³³ Discussion Paper on Nutrition Claims and Functional Claims, SANCO/1341/2001, Europese Commissie

had die als thema 'Voeding – Bevordering van een evenwichtige voeding'.³⁴ Zoals boven is opgemerkt, heeft de Commissie ook het Europees netwerk van gezonde scholen gesteund dat gezondere voeding en lichamelijke activiteit in een ondersteunende schoolomgeving bevordert, en het project 'Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren'³⁵ Verder worden gezondheidsbevorderende activiteiten voor specifieke groepen, waaronder ouderen en werkenden (op het werk), worden overwogen (zie 2.1.2 (3) hierboven).

2.3 Coördinatie binnen de Commissie

De Commissie heeft een ad hoc-groep voeding opgericht, die onder de interne werkgroep gezondheid valt. Deze is in april 2002 voor het eerst bijeengekomen. De ad hoc-groep bestaat uit medewerkers op een groot aantal beleidsgebieden van de Commissie. Het mandaat van de groep omvat de uitwisseling van informatie, beraadslaging over de maatregelen die voor de ontwikkeling van een voedingsbeleid nodig zijn, en vaststelling van gemeenschappelijke transversale acties op beleidsgebieden. Naar verwachting zal de ad hoc-groep tenminste twee keer per jaar bijeekomen.

De coördinatie van het beleid van de Commissie op het gebied van de voedselvoorziening en de volksgezondheidsgebied is door een reeks rondetafeldiscussies tussen de heer Fischler, het Commissielid voor landbouw, plattelandontwikkeling en visserij, en de heer Byrne, het Commissielid voor gezondheid en consumentenbescherming, in de periode maart 2001 - mei 2002³⁶ verbeterd.

3 VOEDINGSACTIES OP ANDERE BELEIDSGBIEDEN

3.1 Het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

In de afgelopen tien jaar is de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid met grote sprongen verlopen. Getracht is het GLB meer in overeenstemming te brengen met internationale en budgettaire verbintenissen, het concept plattelandontwikkeling in te voeren en te versterken en geleidelijk meer van productsteun op steun voor de producent over te schakelen. Het GLB is milieuvriendelijker, socialer, ethischer en meer kwaliteitsgericht geworden. Het hervormingspakket AGENDA 2000 heeft een Europees model voor de landbouw vastgesteld dat plattelandontwikkeling en duurzaamheid expliciet als kernelementen van het landbouwbeleid bestempelt.

Desondanks zijn er nog steeds leemtes die moeten worden opgevuld, en moet er nog meer gebeuren. In de afgelopen jaren is op elk niveau benadrukt dat het GLB meer op duurzaamheid moet worden gericht. Met name de Europese Raad die vorig jaar in Göteborg is gehouden, is het eens geworden over een strategie voor duurzame groei. Deze vereist dat in toekomstige beleidsbesluiten rekening wordt gehouden met de economische, sociale en

³⁴ COM (2001) 486 def. van 23/8/2001, Verslag van de Commissie over het "Actieplan voor het consumentenbeleid 1999-2001" en over het "Algemeen kader voor communautaire activiteiten ten behoeve van de consumenten 1999-2003"

³⁵ <http://www.univie.ac.at/prochildren>

³⁶ Zie http://europa.eu.int/comm/dgs/health_consumer/library/debate/index_en.html voor meer informatie.

ecologische gevolgen daarvan. In dit verband moet ook de wereldtop over duurzame ontwikkeling worden genoemd die in 2002 in Johannesburg plaatshad.

De landbouw moet zich aanpassen aan nieuwe mogelijkheden door het concurrentievermogen van de sector te vergroten en de boeren in staat te stellen meer marktgericht te gaan werken. De Plattelandsontwikkeling, die in Agenda 2000 de tweede pijler van het landbouwbeleid werd, is eveneens voor verbetering vatbaar, vooral in het streven naar een duurzamer landbouwbeleid. De aanpak van sociale vraagstukken, zowel die van het publiek als van de landbouwers is een andere prioriteit: De uitgaven aan het GLB moeten beter te rechtvaardiger zijn door het streven naar kwaliteit in het landbouwbeleid op te nemen en de landbouwers een stabiel inkomen te blijven garanderen.

In de afgelopen tien jaar is het concurrentievermogen van de landbouw groter geworden door een verschuiving van prijssteun naar directe steun. Nu, bij de tussentijdse evaluatie, wordt voorgesteld om definitief met de marktsteun op te houden door directe steun volledig van de productie te scheiden. Bovendien moet deze steun ook aan overeenstemming met de EU-regelgeving op het gebied van de volksgezondheid, milieu, gezondheid van planten en dieren en dierwelzijn worden gekoppeld teneinde beter aan de verwachtingen van de samenleving te voldoen.

3.1.1 Het GLB en de volksgezondheid

Het GBL heeft vele effecten op de volksgezondheid omdat het werkt met allerlei prijssteunmaatregelen, quota en opkoopmaatregelen die zowel van invloed zijn op de prijzen als op het productieniveau en het aanbod op de markt van vlees, zuivelproducten, suiker en groenten en fruit. Alle maatregelen die het GLB ter beschikking staan, worden momenteel in het kader van de tussenbalans opnieuw geëvalueerd. De ontwikkeling van instrumenten om de impact van de verschillende GLB-maatregelen vast te stellen wordt voortgezet.

Er bestaat echter brede consensus over het nut van maatregelen ter bevordering van gezonde voeding voor de volksgezondheid. De promotie van agrarische producten is in de eerste plaats de taak van de producenten, grossiers, detailhandelaren, de verwerkende industrie en de lidstaten. Communautaire promotie maatregelen op grond van het subsidiariteits- en het complementariteitsbeginsel kunnen het effect van maatregelen van de nationale autoriteiten en individuele economische operatoren versterken, bij voorbeeld om de aandacht te vestigen op de hoge kwaliteit, de voedingswaarde en de veiligheid of om informatie te verstrekken over productiemethoden. Een voorbeeld is de door de Commissie gesteunde Europese bibliotheek voor medische informatie over olijfolie.³⁷ Andere maatregelen zijn onder meer de steun van de Commissie aan nationale organen voor plaatselijke promotiecampagnes voor specifieke producten, zoals verse en verwerkte groenten en vruchten, kwaliteitswijnen, zuivelproducten, en rundvlees.

3.1.2 Steun voor de distributie van bepaalde voedingsmiddelen

Op grond van het GLB wordt ook steun gegeven aan lidstaten voor de distributie van bepaalde agrarische producten uit interventievoorraden aan kwetsbare bevolkingsgroepen (zie ook punt 3.8 hieronder). Steun is ook beschikbaar voor de distributie van groenten, fruit, melk, zuivelproducten en rundvlees. In een verslag dat in 1999 voor de Commissie is

³⁷ Zie <http://europa.eu.int/comm/agriculture/prom/olive/medinfo/index.htm>

opgesteld over steun voor de distributie van melk en zuivelproducten aan scholen, wordt als voornaamste reden van verschillen in inname van schoolmelk in de Gemeenschap het uiteenlopende beleid van de lidstaten vastgesteld³⁸.

3.2 Het gemeenschappelijk visserijbeleid³⁹

Vis speelt een belangrijke rol spelen in gezonde voeding. De bijdrage van vis is onlangs door de Noordse Raad⁴⁰ geëvalueerd. Een duurzaam visserijbeleid moet ervoor zorgen dat op de lange termijn vis beschikbaar is. Bovendien is verdere actie noodzakelijk om de negatieve gezondheidseffecten van bepaalde milieuverontreinigingen in voedingsmiddelen waaronder vis, (in het bijzonder dioxinen en PCB's) en de voordelen van vis (de voedingswaarde) tegen elkaar af te wegen.

Een groenboek over de toekomst van het gemeenschappelijk visserijbeleid is in maart 2001 gepubliceerd.⁴¹ Op grond van de huidige communautaire wetgeving moet het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) in de loop van 2002 worden geëvalueerd. Het bepaalt tevens dat de Raad vóór 31 december 2002 een besluit moet nemen over eventuele noodzakelijke aanpassingen. Uitvoerige voorstellen, waaronder maatregelen tot behoud en ontwikkeling van duurzame visserij, beperking van de visserijcapaciteit en betere bescherming van het milieu, zijn in mei 2002 aangekondigd. Zij zijn samengevat in een 'Draaiboek' Mededeling over de hervorming.⁴² Op grond van de wetgeving moet de Raad vóór 31 december 2002 beslissen welke aanpassingen nodig zijn, vooral met betrekking tot de toegang tot enkele communautaire wateren.

Weliswaar zijn de meeste visserijproducten afkomstig uit de visvangst maar de visteelt speelt een steeds belangrijker rol in de voorziening met vis en schelpdieren. Er is enige bezorgdheid ontstaan over het gebruik van farmaceutisch werkzame producten in de visteelt.

3.3 Milieubeleid

Om een uiteenlopend en veilig assortiment aan voedingsmiddelen te kunnen aanbieden - hetgeen nodig is voor de menselijke gezondheid - is een hoog niveau van bescherming van het milieu van belang. De Europese Commissie heeft zich verbonden om duurzame landbouw te bevorderen en de belangen van het milieu in haar landbouwbeleid op te nemen.

De bezorgdheid over de voedselkwaliteit heeft onder meer betrekking op voorvallen van verontreiniging en de aanwezigheid van residuen van landbouwchemicaliën in voedsel. Verontreinigende stoffen, bijv. zware metalen, moeilijk afbreekbare organische verontreinigingen en radioactief materiaal kunnen direct in het milieu - in de bodem, de lucht en het water- worden verspreid. Residuen van pesticiden, nutriënten en zware metalen kunnen ook het gevolg zijn van landbouwpraktijken, zoals gewasbescherming, bemesting en toepassing van rioolslib.

³⁸ Evaluatie van de schoolmelkmaatregel – eindverslag, 1999

³⁹ Bijlage V verstrekt nadere bijzonderheden over de ordening van de gemeenschappelijke markt voor visserij- en visteeltproducten

⁴⁰ Fish as food II, Report from a Nordic Seminar, TemaNord 2001:532, Nordic Council of Ministers, Copenhagen 2001

⁴¹ [Groenboek over de Toekomst van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid, COM \(2001\) 135 def. van 20.3.2001](#)

⁴² Zie http://europa.eu.int/comm/fisheries/reform/proposals_en.htm

Bovengenoemd voorbeeld van dioxinen en PCB's in vis (§ 3.2) maakt duidelijk hoe nauw milieu en voedselkwaliteit met elkaar verband houden en wijst op het belang van het milieubeleid voor veilig voedsel. In het kader van het milieu- en volksgezondheidsbeleid heeft de Commissie in reactie op de dioxinecrisis in oktober 2001 de Mededeling "Communautaire strategie inzake dioxinen, furanen en polychloorbifenylen" (COM(2001)593) goedgekeurd die een totaalaanpak biedt om de blootstelling van de mens te beperken door de aanwezigheid van dioxinen en PCB's in het *milieu, diervoeders en levensmiddelen* te verminderen.

In het **zesde communautaire actieprogramma voor het milieu** waarin de EU haar milieubeleid voor de komende tien jaar uiteenzet, is «Milieu en gezondheid» tot een prioriteit gemaakt met als hoofddoel realisering van een milieukwaliteit waarin het niveau van de door de mens veroorzaakte verontreinigingen geen grote gevolgen of risico's heeft voor de menselijke gezondheid, met inbegrip van de risico's via de voedselketen.

De Europese Commissie heeft zich verbonden om duurzame landbouw te bevorderen en de belangen van het milieu in haar landbouwbeleid op te nemen.

De Commissie heeft in de lidstaten van de EU en Noorwegen en IJsland de residuen van pesticiden gemeten.

3.4 Het ondernemingsbeleid

Het in de jaren '60 ten uitvoer gelegde Gemeenschapsbeleid voor voedingsmiddelen heeft ertoe geleid dat de voedingsmiddelenindustrie aan een kader van wettelijke eisen ter bescherming van de volksgezondheid en voorlichting van de consument moet voldoen. Deze eisen hebben tevens bijgedragen tot de verwezenlijking van de interne markt en beoogden daarnaast de productie- en handelsvoorwaarden in de Gemeenschap te vereenvoudigen.

Wat de voedingsbehoeften betreft: de Commissie spoort de voedselverwerkende sector aan om adequaat te reageren op de nieuwe behoeften van de consumenten. De voedingsmiddelenindustrie draagt door innovatie bij tot gezonde voeding en voorziet in de behoeften van specifieke bevolkingsgroepen door een grote verscheidenheid aan voedselproducten te bieden. Door mee te werken aan wetenschappelijke ontwikkelingen kan de voedingsmiddelenindustrie ingaan op de vraag van de consument naar gezond voedsel met een goed voedingswaarde, bijv. door de verkoop van voedingsmiddelen met 'weinig' of 'rijk aan' (rijk aan vezel of weinig vet) te vergroten. Dit is een continu proces dat gelijk opgaat met de wetenschappelijke ontwikkeling.

Blijkens een recent onderzoek zijn gezondheidsoverwegingen bij de consument een belangrijke factor bij de keuze van voedsel maar komen die wel op de vierde plaats na prijs, kwaliteit en smaak.⁴³ De voedingsmiddelenindustrie moet dus producten aanbieden die aan alle behoeften van de consument voldoen, d.w.z. smaak, kwaliteit en voedingswaarde tegen betaalbare prijzen. In verband hiermee werkt de Commissie samen met de producenten om de voedingswaarde van verwerkte voedsel te verbeteren.

⁴³ IEFS (1996). A pan-EU survey of Consumer Attitudes to Food, Nutrition and Health. Report Number 1. Dublin: Institute of European Food Studies.

Bovendien heeft de voedingsmiddelenindustrie in het kader van het 5e programma voor onderzoek aan verscheidene onderzoekprogramma's en gezamenlijke acties meegedaan.

3.5 Het interne marktbeleid

3.5.1 Vrij verkeer van goederen

De interne markt moet de consument een groot assortiment aan veilige producten van goede kwaliteit uit alle lidstaten bieden. Dat is, zoals in het witboek over voedselveiligheid is opgemerkt, zijn voornaamste taak. De voorschriften die op het vrije verkeer van voedingsmiddelen in de Gemeenschap van toepassing zijn, berusten op dit vereiste. Deze voorschriften hebben betrekking op de volgende beginselen:

Ten eerste moet de consument in staat worden gesteld om met volledige kennis van zaken zijn keuzes te maken. Op grond hiervan is de regelgeving over de etikettering op levensmiddelen van fundamenteel belang. Deze regelgeving is in de Gemeenschap geharmoniseerd bij Richtlijn nr. 2000/13/EG⁴⁴ betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame (zie hierboven 2.2 Consumentenbeschermingsbeleid).

Belemmering van het vrije verkeer van voedingsmiddelen is alleen gerechtvaardigd als de lidstaat op het grondgebied waarvan het betreffende voedingsmiddel op de markt wordt aangeboden, heeft vastgesteld dat het gevaar oplevert voor de gezondheid van de consument. In dat geval mag de lidstaat restricties aan de afzet van het betreffende product op de markt te verbinden of het zelfs verbieden als hij kan bewijzen dat het product een gevaar voor de gezondheid betekent of als, gelet op de huidige stand van de wetenschap, toepassing van het voorzorgsbeginsel gerechtvaardigd blijkt.

3.5.2 Vrij verkeer van gekwalificeerde beroepsuitoefenaren

De beroepen diëtist en voedingsdeskundige vallen onder de Richtlijnen nrs. 89/48/EEC⁴⁵ en 92/51/EEC⁴⁶ die een algemeen systeem voor erkenning van beroepskwalificaties vaststellen. Overeenkomstig de richtlijnen mag een lidstaat in principe EU-burgers uitoefening van een beroep waarvoor op zijn grondgebied regels gelden, niet verbieden als zij volledig gekwalificeerd zijn om dat beroep in een andere lidstaat te praktiseren. Volgens informatie van nationale autoriteiten is het beroep van diëtist in 14 lidstaten geregeld terwijl dat voor het beroep van voedingsdeskundige in geen enkele lidstaat het geval is.

Als de opleidingseisen niet geharmoniseerd zijn, kunnen de autoriteiten in de gast-lidstaat van migranten bewijzen van hun professionele bekwaamheid verlangen of aanvullende eisen

⁴⁴ Richtlijn nr. 2000/13/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 maart 2000 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame (PB L 109 van 6.5.2000, blz. 29 - 42)

⁴⁵ Richtlijn nr. 89/48/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende een algemeen stelsel van erkenning van hoger-onderwijsdiploma's waarmee beroepsopleidingen van ten minste drie jaar worden afgesloten, PB L 019 van 24.1.1989

⁴⁶ Richtlijn nr. 92/51/EEG van de Raad van 18 juni 1992 betreffende een tweede algemeen stelsel van erkenning van beroepsopleidingen, ter aanvulling van nr. 89/48/EEG, PB L 209 van 24.7.1992

stellen wegens de verschillen tussen de opleiding van de migranten en de in de gast-lidstaat verlangde opleiding. Als hun beroepkwalificaties eenmaal zijn erkend, kunnen migranten hun beroep op dezelfde voorwaarden in de gast-lidstaat uitoefenen als de onderdanen van dat land.

3.6 Het onderzoeksbeleid

3.6.1 Het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (GCO)

Steun voor de uitvoering van de wetgeving op het gebied van levensmiddelen en diervoeders

Het GCO is een Directoraat-generaal van de Commissie en dus onafhankelijk van commerciële of nationale belangen. Het moet ter ondersteuning van het EU-beleid wetenschappelijk advies en technische knowhow verstrekken. Het CGO beschikt over zeven wetenschappelijke instituten waaronder het Instituut voor referentiematerialen en -metingen (IRM) en het Instituut voor gezondheid en consumentenbescherming (IGC) die bij de ontwikkeling van wetgeving over levensmiddelen en diervoeders diensten verlenen aan de Europese Commissie. Het helpt ook bij de harmonisatie van analyseprocedures om betrouwbare gegevens voor risico-evaluatie te krijgen, en te controleren of aan de etiketteringsregelgeving wordt voldaan. Verder verleent het technische bijstand aan lidstaten en kandidaatlanden om de uitvoering van de wetgeving op het gebied van de controle op levensmiddelen en diervoeders te vergemakkelijken.

Op grond van het meerjarige werkprogramma van het CGO omvat het werkprogramma voor het 6e kaderprogramma voor onderzoek de voortzetting van de activiteiten voor controle op de veiligheid en de kwaliteit van levensmiddelen en diervoeders. Hieronder vallen ook testmethoden voor TSE's, GMO's, biologisch voedsel en voedselallergieën.

Het meerjarige werkprogramma van het GCO omvat in het werkprogramma voor 2002 voortzetting van de ontwikkeling en toepassing van analysetechnieken om de kwaliteit van voedingsmiddelen te controleren, rundvee op BSE te testen en legalisatie van de methoden voor het traceren van genetisch gemodificeerde levensmiddelen. Bovendien is het bezig met de voorbereiding van gezondheidsgerelateerde activiteiten - waaronder werkzaamheden betreffende biologische voedingsmiddelen en voedselallergieën - die in de context van het zesde kaderprogramma voor onderzoek moeten worden uitgevoerd.

3.6.2 Steun voor onderzoek: Eurostat

Het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen, Eurostat, levert de Europese Unie statistieken over Europa op grond waarvan vergelijkingen tussen landen en regio's kunnen worden gemaakt. De voornaamste taak van Eurostat is het verstrekken van statistieken en gegevens aan de Commissie en andere Europese instellingen zodat deze Gemeenschapsbeleid kunnen vaststellen, implementeren en analyseren.

Eurostat levert allerlei gegevens over voedingsaspecten, waaronder de productie en de consumptie van voedingsmiddelen, balansen over producten en indicatoren voor voedselveiligheid, maar ook over het inkomen van huishoudens, indicatoren voor sociale ontwikkeling en andere voedinggebonden indicatoren, zoals gegevens over obesitasmetingen en voedselgerelateerde ziekten. Eurostat speelt ook een belangrijke rol bij het helpen ontwikkelen van gegevensreeksen zodat gemeenschappelijke regels worden toegepast om gegevens te genereren en vergelijkbare informatie aan de verschillende lidstaten (en nu ook

aan de kandidaatlanden) wordt verstrekt. Eurostat zal een waardevolle bron van gegevens zijn onder meer voor de Europese Voedselautoriteit die belast is met het verzamelen en analyseren van gegevens over voeding, blootstelling en andere informatie over potentiële risico's die nodig zijn/is om de hele voedselketen op voedselveiligheid te controleren.

3.6.3 Door de Gemeenschap gefinancierde onderzoekprogramma's over voeding

Door de Gemeenschap gefinancierd onderzoek⁴⁷ naar de voedselproductie, voedselveiligheid, gezondheid en voeding is in de afgelopen twee decennia een zeer belangrijk en geslaagd onderdeel van de kaderprogramma's voor onderzoek geweest (zie bijlage IV voor bijzonderheden over gesteunde projecten). In de context van het Vijfde voor onderzoek (KP5, 1998-2002) zijn op grond van het programma 'Kwaliteit van het bestaan en beheer van de biologische hulpbronnen' onderzoekprojecten naar voeding gefinancierd. Bij kernactiviteit 1, 'Voedsel, voeding en gezondheid', was naast levensmiddeltechnologie en voedselveiligheid voeding een belangrijk gebied. Bovendien is voeding opgenomen in de gebieden levensmiddelentechnologie en grondstoffen, waaronder nieuwe biologische grondstoffen.

Kernactiviteit 1 had ten doel een beter inzicht te krijgen in de factoren die van invloed zijn op het vertrouwen van de consument in de veiligheid en de gezondheid van de aangeboden voedingsmiddelen. De consument is kennelijk belangrijker geworden in het voedingsonderzoek in het kader van kernactiviteit 1, gezien het feit dat uit de laatste twee oproepen tot indiening van projecten die in het kader van KP5 in 2000 en 2001 zijn gepubliceerd, alleen projecten gesubsidieerd zijn waarbij de consument betrokken was. Daaronder zijn projecten die betrekking hebben op:

- Aanpak van de behoeften van de consument en vergroting van het concurrentievermogen van de Europese voedingsmiddelensector met het doel strategieën te ontwikkelen om de behoeften, attitudes en opvattingen van de consument beter te interpreteren, problemen rond voedselrisico's effectiever aan de consument mee te delen en de kwaliteit van voedingsproducten te verbeteren, waardoor het innovatieve potentieel wordt vergroot, het concurrentievermogen wordt versterkt en nieuwe werkgelegenheid in de Europese industrie wordt geschapen.
- Het verkrijgen van inzicht in de betekenis van voeding voor gezondheid en welzijn met het doel meer inzicht en kennis te krijgen in/over de rol van voeding, voedingsgewoonten en leefstijl ter bevordering en tot behoud van gezondheid, preventie van ziekten, ondersteuning van de keuze van de consument voor levensmiddelen met een hoge voedingswaarde en stimulering van de ontwikkeling van en het inzicht in producten en voeding die de gezondheid bevorderen.

Projecten in het kader van dit programma zijn door vakgenoten geëvalueerd. Één van de beoordeelde criteria was de toegevoegde waarde op communautair niveau en de bijdrage tot het EU-beleid maar ook andere criteria zijn bekeken: wetenschappelijke/technologische kwaliteit en innovatie; middelen, samenwerkingsverbanden en beheer; bijdrage tot de sociale doelstellingen van de Gemeenschap; economische ontwikkelingen en

⁴⁷

De subsidie van de Europese Commissie voor onderzoekprojecten over voeding moet worden gezien als een aanvulling op de nationale subsidie. Zie *Food safety, diet and health: An overview of research across Europe*. 2de uitgave. Europese Commissie, Brussel: 1999. EUR 18493

wetenschappelijke/technologische vooruitzichten. Bijlage 4 bevat lijsten van projecten die in het kader van het vierde en het vijfde kaderprogramma zijn gefinancierd.

Het zesde kaderprogramma voor onderzoek⁴⁸ dat relatering van wetenschap en beleid krachtig steunt, heeft ten doel het Europees onderzoek specifiek te richten en te integreren, de Europese onderzoeksruimte te structureren en de grondslagen van de Europese onderzoeksruimte te versterken. Het eerste doel omvat zeven prioritaire gebieden waarvan 'Voedselkwaliteit en -veiligheid' er één is. De op dit gebied uitgevoerde activiteiten zijn bedoeld om bij te dragen tot de integratie van wetenschap en technologie; hetgeen nodig is om een systeem voor de productie en distributie van veilige en gezonde voedingsmiddelen te ontwikkelen en voedselgebonden risico's te beheersen. Op dit gebied is voedingsonderzoek in de eerste plaats gericht op acties in het kader van de 'Epidemiologie van aandoeningen en allergieën als gevolg van voedsel' en van 'Effect van voeding op de gezondheid'. Op dit prioritaire gebied moet ervoor worden gezorgd dat consumentbescherming de voornaamste stimulans is om de levensmiddelen- en de diervoederproductieketen te innoveren en veiliger te maken, d.w.z. van de 'vork tot de boerderij'.

Ook de acties in het kader van 'Veiligere en milieuvriendelijkere productiemethoden en technologieën alsmede gezondere levensmiddelen' en 'Effect van diervoeders op de menselijke gezondheid' en 'Milieurisico's voor de gezondheid' hebben voedingsaspecten. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door topnetwerken, geïntegreerde projecten, in het bijzonder gerichte onderzoekprojecten, gezamenlijke acties en de medewerking van de Gemeenschap aan nationale onderzoekprogramma's die overeenkomstig artikel 169 van het Verdrag gezamenlijk worden uitgevoerd. In de context van de activiteiten van het kaderprogramma voor onderzoek op het gebied van internationale samenwerking met ontwikkelingslanden is in het verleden veel geld gestoken in gezamenlijk door Noord en Zuid uitgevoerde onderzoekprojecten over voedingsvraagstukken bij een arme bevolking. Momenteel loopt er in het kader van INCO-Copernicus in alle landen van het Gemenebest van onafhankelijke staten een belangrijk onderzoek naar de relatie tussen leefstijl, waaronder voeding en gezondheid .

Voor de ontwikkelingslanden blijven uit het 6e kaderprogramma voor onderzoek kredieten beschikbaar voor onderzoek naar voeding en de gezondheid van kinderen met speciale aandacht voor nutriënten.

3.7 Sociaal beleid

3.7.1 Sociaal beleid en voeding

Het sociale beleid kan een grote bijdrage leveren tot opheffing van gezondheidsverschillen en verbetering van voedingsgewoonten. Sociaal beleid dat voorlichting bevordert, kan aansporen tot betere keuzes qua leefstijl en gezonde voedingsgewoontes, Sociaal beleid tot verbetering van het inkomen zal , zoals in het kader van het communautaire actieprogramma ter

⁴⁸ Besluit nr. 1513/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende het zesde kaderprogramma van de Europese Gemeenschap voor activiteiten op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie, bijdragend tot de instelling van de Europese onderzoekruimte en tot innovatie (2002-2006) (PB L232, 29.8.2002, blz.1-33)

bestrijding van sociale uitsluiting 2002-2006⁴⁹ vastgesteld, naar verwachting de toegang tot voedingsmiddelen met een goede voedingswaarde verbeteren.

Bovendien verstrekt de Commissie op grond van een verordening van de Raad van 1987⁵⁰ levensmiddelen voor distributie aan de meest hulpbehoevenden in de Gemeenschap. Deze maatregel verleent steun aan lidstaten die levensmiddelen uit hun interventievoorraden aan gespecificeerde voor de ontvangst en distributie van die levensmiddelen in aanmerking komende organisaties ter beschikking stellen.

3.7.2 Sociaal beleid en borstvoeding

Richtlijn nr. 92/85/EEG⁵¹ van de Raad van 19 oktober 1992 inzake de invoering van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie werd in 1992 goedgekeurd. Omdat borstvoeding zeer bevorderlijk voor de gezondheid van zuigelingen wordt geacht, beoogt de richtlijn werkneemsters die hun kind borstvoeding willen geven, te beschermen door een moederschapsverlof van minstens 14 weken toe te kennen. Bovendien biedt de richtlijn verscheidene maatregelen ter bescherming van vrouwen die na hun moederschapverlof borstvoeding willen geven op het werk.

Op grond van artikel 14(6) van die richtlijn moet de Raad de richtlijn opnieuw bezien. Deze bestudering heeft een aantal potentiële problemen aan het licht gebracht:

- De richtlijn is van toepassing op zwangere werkneemsters maar de definitie van respectievelijk werkneemster tijdens de lactatie en na de bevalling verwijzen naar de nationale wetgeving en verschillen daarom van lidstaat tot lidstaat.
- De minimumduur van het moederschapsverlof is door de richtlijn op 14 weken gesteld maar het moederschapsverlof varieert van 18 weken in het VK tot 28 weken in Denemarken.⁵² Combinering van verplicht moederschapsverlof met onbetaald verlof zou misschien opnieuw moeten worden bekeken.
- Bovendien verschilt het aantal vrouwen met betaald moederschapsverlof en de periode die zij doorbetaald krijgen, aanzienlijk.

De bestudering heeft ook andere moeilijkheden aan het licht gebracht die de bescherming van onder de werkingssfeer van de richtlijn vallende werkneemsters kan beperken. De Commissie beraadt zich over de vraag hoe zij op deze gebieden vooruitgang kan boeken. Zij is van plan om in 2003 op basis van de door de lidstaten verschaft informatie een nieuw verslag over de uitvoering van nr. 92/85/EEG in te dienen.

⁴⁹ Zie voor bijzonderheden http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/ex_prog_en.htm

⁵⁰ Verordening (EEG) nr. 3730/87 van de Raad van 10 december 1987 houdende algemene voorschriften voor de levering van levensmiddelen uit interventievoorraden aan bepaalde organisaties met het oog op verstrekking aan de meest hulpbehoevenden in de Gemeenschap, PB L 352 van 15.12.1987

⁵¹ Richtlijn nr. 92/85/EEG van de Raad van 19 oktober 1992 inzake de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid op het werk van werkneemsters tijdens de zwangerschap, na de bevalling en tijdens de lactatie (tiende bijzondere richtlijn in de zin van artikel 16, lid 1, van nr. 89/391/EEG) (PB L 348 van 28.11.1992, blz. 1-8)

⁵² Overeenkomstig de gegevens in Missoc (Mutual information system on social protection)

3.8 Onderwijsbeleid

Gezondheid en voeding zijn van fundamenteel belang voor het slagen (vooral van jongeren) in onderwijs en opleiding. Weliswaar is voeding een belangrijke factor die bepalend is voor het slagen van de strategie voor duurzame ontwikkeling, waaronder ook de onderwijsstelsels in de ontwikkelingslanden vallen, maar dat geldt ook voor de armere delen van de Gemeenschap zelf.

Naast duurzame ontwikkeling zijn voeding en gezondheid ook in de Europese Gemeenschap een aandachtspunt en niet alleen in de armere delen daarvan. Er moet van overheidswege meer informatie en voorlichting over voeding en de samenstelling van gezonde voeding worden gegeven, vooral in het onderwijs.

3.9 Beleid voor audiovisuele communicatie

Op grond van het Verdrag heeft de Commissie de lidstaten gesteund bij de ontwikkeling van gemeenschappelijk(e) beleid en praktijken voor de audiovisuele communicatie, waaronder radio en televisie. Er zijn onder meer maatregelen genomen om een regelgevingskader te bevorderen dat de verwezenlijking van een effectieve interne markt voor radio en tv mogelijk maakt en bescherming van minderjarigen tegen voor hen schadelijke audiovisuele producten ten doel heeft. In 2002 is een verslag over de huidige wetgevende controle op reclame voor minderjarigen gepubliceerd.⁵³ In 1998⁵⁴ zijn stappen gedaan om minderjarigen tegen voor hen schadelijke audiovisuele producten te beschermen en in het Consumentencomité zijn voorstellen besproken om enkele vormen van voedingsmiddelenreclame voor kinderen te beperken (zie hierboven).

Erkend wordt dat beelden die in de media bijdragen tot het creëren van culturele definities van schoonheid en aantrekkelijkheid, één van de factoren zijn die het ontstaan van eetstoornissen bevorderen.⁵⁵ De resolutie van de Raad betreffende de ontwikkeling van het man/vrouw-beeld in de reclame⁵⁶ en de media verzoekt de lidstaten de reclamebureaus en de media aan te sporen om te erkennen dat geslachtsstereotypen negatieve effecten kunnen hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van het publiek in het algemeen en die van jongeren in het bijzonder.

3.10 Uitbreiding en hulp aan derde landen

3.10.1 *Uitbreiding van de Gemeenschap*

De uitbreidingsprocedures bestaan onder meer in onderhandelingen met de kandidaatlanden over landbouw, voedselveiligheid, reclame, consumentenrechten en vrij verkeer van goederen. Al deze aspecten kunnen van invloed zijn op de beschikbaarheid en de

⁵³ Study on the Impact of Advertising and Teleshopping on Minors: International and European Regulation and Self-regulation, at http://europa.eu.int/comm/avpolicy/stat/studi_en.html

⁵⁴ Aanbeveling van de Raad van 24 september 1998 betreffende de ontwikkeling van de concurrentiepositie van de Europese industrie van audiovisuele en informatiediensten door de bevordering van nationale kaders teneinde een vergelijkbaar en doeltreffend niveau van bescherming van minderjarigen en de menselijke waardigheid te bereiken. PB L 270 van 7.10.1998

⁵⁵ EDAP (Eating Disorders Awareness and Prevention, Inc.) <http://www.edap.org/>

⁵⁶ Resolutie 95/C/ 296/06 van de Raad van 5 oktober 1995 inzake de benadering van het man/vrouw-beeld in de reclame en de media. PB C 296 van 10.11.1995

toegankelijkheid tot voedingsmiddelen met een hoge voedingswaarde voor personen in de kandidaatlanden. De onderhandelingen kunnen ook van invloed zijn op de kwaliteit, de prijs enz. van voedingsmiddelen uit de kandidaatlanden in de lidstaten van de huidige Gemeenschap. Bovendien zal het nieuwe programma op volksgezondheidsgebied openstaan voor deelname door de kandidaatlanden mits met de kandidaatlanden die aan het programma willen deelnemen, convenanten zijn gesloten. Om deelname van de toetredingskandidaten aan dit programma aan te moedigen heeft de Commissie in juli 2002 in Luxemburg voor kandidaatlanden een seminar over het programma georganiseerd.

3.10.2 *Programma's voor hulp aan derde landen*

In 1999 heeft de Commissie de aanzet gegeven tot de vaststelling van haar beleid voor plattelandontwikkeling in ontwikkelingslanden. Dit is gepresenteerd in de Policy Orientation Paper⁵⁷ en laat een verandering van benadering zien: de prioriteit ligt niet meer op gewassen voor uitvoer en nationale zelfvoorziening op voedselgebied maar op duurzame ontwikkeling van de middelen van bestaan van de plattelandsbevolking. Praktische maatregelen moeten onder meer gericht worden op onderwijs, gezondheid en beheer van de natuurlijke hulpbronnen, waaronder vee en visserij⁵⁸.

Voedselzekerheid, landbouw, gezondheid en voeding komen aan bod in de overeenkomst van Cotonou op grond waarvan de Gemeenschap en de lidstaten ontwikkelingshulp geven aan landen in Afrika, het Caraïbische gebied en de stille Oceaan (ACS-landen)⁵⁹. Naar verwachting zullen 13 van de 15 lidstaten tegen eind 2002 geratificeerd hebben. 44 van de (vereiste 51) ACS-landen hadden vóór april 2002 al geratificeerd. De samenwerking op het gebied van de gezondheidszorg en voeding in het kader van de overeenkomst zal steun inhouden voor voedingsprogramma's en -projecten en voor de bouw en het onderhoud van onderzoeksinstituten, universiteitsgebouwen en vakscholen voor volksgezondheid en voeding in de ACS-landen.

De Commissie werkt mee aan het Wereldvoedselprogramma en steunt ontwikkelingsprojecten waarbij voedselhulp wordt verstrekt, en een meerjarenprogramma voor voedselzekerheid waarbij zowel voedselhulp als financiële steun worden gegeven. In voedselzekerheidsprogramma's wordt steeds meer de nadruk gelegd op de noodzaak om de misdeelden, vooral vrouwen, zelfredzaam te maken en hun deelname aan het ontwikkelingsproces aan te moedigen⁶⁰.

Het Bureau voor Humanitaire Hulp van de Europese Gemeenschap (ECHO) verleent noodhulp en verricht hiermee samenhangende activiteiten voor slachtoffers buiten de Europese Unie.⁶¹ ECHO⁶² heeft een aantal verslagen en evaluaties gepubliceerd waarin onder

⁵⁷ European Policy to Support Rural Development, Policy Orientation Paper (februari 2000) <http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/>

⁵⁸ Zie de strategy papers on agriculture, livestock and fisheries, and specific country studies op <http://europa.eu.int/comm/development/rurpol/outputs>

⁵⁹ Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van staten in Africa, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, ondertekend te Cotonou, Benin, op 23 juni 2000

⁶⁰ Zie bijv., de *Voedselzekerheidsstrategie van de Europese Commissie voor Bangladesh voor de jaren 1999-2002*, 1999.

⁶¹ Het hulpbeleid 2002 van ECHO het Bureau voor Humanitaire Hulp van de Europese Gemeenschap, 2002.

meer aandacht wordt besteed aan voedselzekerheid, gezondheid en voeding voor specifieke landen, groepen vluchtelingen en slachtoffers van rampen.

3.11 Activiteiten met multilaterale agentschappen

3.11.1 VLO, WGO en de Codex Alimentarius

De Europese Commissie verleent niet alleen ontwikkelingshulp maar is ook actief in vele internationale organisaties waarvan verscheidene zich specifiek bezighouden met voedsel en voeding: de Voedsel- en Landbouworganisatie (VLO) van de VN, de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) en het ondersteunende orgaan Codex Alimentarius, dat normen opstelt voor de internationale handel in voedingsmiddelen.

De VLO is de coördinator van het Wereldvoedselprogramma waar de Gemeenschap aan bijdraagt, en verzamelt tevens informatie over voedselproductie, -in- en -exporten en ramingen van de voedselconsumptie op nationaal niveau. Deze statistische gegevensbasis verstrekt nuttige informatie over voedingsgedrag en voedingstrends in ieder lidstaat en in de gehele Gemeenschap over de afgelopen 40 jaar. In samenwerking met de Wereldgezondheidsorganisatie verricht de VLO allerlei activiteiten op het gebied van de voedselveiligheid. De Europese Gemeenschap is lid van de VLO.

De Wereldgezondheidsorganisatie helpt bij de coördinatie van het nationale en het internationale gezondheidsbeleid, waaronder bijv. het beleid inzake voedselveiligheid, voedselverontreiniging en het voedingsbeleid.⁶³ Het Regionaal Bureau voor Europa van de WGO heeft overzichten van het voedingsbeleid en de voedingspraktijken gemaakt op basis van de gegevens die alle regeringen in de regio hebben gerapporteerd. Dit is in de periode 1994-2000 drie maal gebeurd. De laatste informatie (over 1999-2000) zal vermoedelijk in de herfst van 2002 worden gepubliceerd. Op de website van de WGO zijn ook gegevens over afzonderlijke landen te vinden.⁶⁴

Daarnaast heeft de Commissie werkzaamheden van het Regionaal bureau voor Europa van de WGO gesteund die ten doel hadden de analysering, evaluatie en monitoring van de volksgezondheid door de kandidaatlanden te verbeteren, versterken en bevorderen. Hieronder viel de opstelling van een aantal 'Highlights on health' voor alle afzonderlijke kandidaatlanden. Deze geven een overzicht van de gezondheid en de situatie op gezondheidsgebied in elk land.⁶⁵ De documenten vergelijken de situatie in elk land ten opzichte van die in andere kandidaatlanden en in de lidstaten van de Europese Unie. Samen verstrekken deze Highlights aanvullende informatie waarmee het effect van het Gemeenschapsbeleid op de gezondheidstoestand, de gezondheidszorg en het gezondheidsstelsel van de kandidaatlanden kan worden beoordeeld.

De Codex Alimentarius is een gezamenlijke activiteit van de VLO en de WGO: vaststelling van normen voor de internationale handel in levensmiddelen. Voldoen aan de codex betekent

⁶² Zie voor recente verslagen: <http://europa.eu.int/comm/echo/en/evaluation/reports2001.htm>

⁶³ Zie: <http://www.who.int/hpr/nutrition>

⁶⁴ Zie: <http://www.euro.who.int/countryinformation>

⁶⁵ Highlights on Health in the Applicant Countries to the European Union, gefinancierd op grond van onderdeel C van het programma voor gezondheidsmonitoring en artikel 1 (2) en bijlage 1 (c) van Besluit nr. 1400/97/EG van het Europees Parlement en de Raad. http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/monitor/index_en.htm

dat wordt voldaan aan de internationale verplichtingen op grond van de overeenkomst inzake sanitaire en fytosanitaire maatregelen van de Wereldhandelsorganisatie. De noodzaak van strengere eisen moet door de betreffende lidstaat worden gestaafd. Alle EU-lidstaten zijn lid van de Codex en de Commissie is waarnemer. De Commissie en de lidstaten streven naar gezamenlijke opmerkingen over aspecten die onder de Gemeenschapswetgeving vallen. De werkzaamheden in dit verband worden door DG SANCO gecoördineerd en in de vorm van een schriftelijk standpunt gepresenteerd. Onder voeding vallen vermelding van de voedingswaarde van voedingsmiddelen op het etiket, voedingsclaims met betrekking tot op de markt gebrachte voedingsmiddelen en normen voor de voedingsstoffen in levensmiddelen voor bijzondere voeding.

3.11.2 TRIP's en voeding

De overeenkomst over de handelsaspecten van intellectuele eigendomsrechten (TRIP's) beschermt onder meer de intellectuele eigendomsrechten van uitvindingen met betrekking tot plantvariëteiten en plantaardige genetische hulpbronnen. De toepassing van intellectuele eigendomsrechten van uitvindingen op de genetische hulpbronnen van voedingsgewassen kan gevolgen hebben voor de handel, de voedselzekerheid, de biodiversiteit van voedingsgewassen en de middelen van bestaan van producenten. Een aantal niet-gouvernementele organisaties en enkele leden van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) hebben in de raad van de WTO voor TRIP's hun bezorgdheid hierover geuit.

Het Directoraat-generaal Handel van de Commissie is voornemens om opdracht te geven tot een onderzoek naar de mogelijke gevolgen van de bescherming van intellectuele eigendomsrechten voor de voedselzekerheid, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden. In het kader van het project moet worden onderzocht of de bescherming van intellectueel eigendom op plantaardige genetische hulpbronnen een positief of negatief effect op de voedselzekerheid zou kunnen hebben en moeten richtsnoeren worden gegeven voor mogelijke maatregelen tot optimalisering van de interactie tussen bescherming van intellectueel eigendom en voedselzekerheid. Dit onderzoek zal tegen de herfst van 2002 van start gaan.

In een recente ontwerpmededeling over het verband tussen de Trips-overeenkomst, het Verdrag inzake biologische diversiteit en de bescherming van traditionele kennis en folklore (ingediend in september in de Raad voor TRIP's van de WTO), stelde de EG zich op het standpunt dat in bepaalde omstandigheden de rechten van de landbouwers op grond van de artikelen 27.3(b) en 30 van de TRIP's-overeenkomst gerechtvaardigd kunnen worden. In dit verband verwijzen - in het geval van voedingsmiddelen - de rechten van de landbouwers naar uitzonderingen op octrooirechten of rechten op plantvariëteiten ten gunste van kleine en voor eigen gebruik producerende boeren in ontwikkelings-, minst ontwikkelde en ontwikkelde landen.

3.11.3 Gebiedsaanduidingen van de WTO

Gebiedsaanduidingen (GI's) zijn een onderwerp waarover in de nieuwe onderhandelingsronde van de WTO moet worden gesproken. Omdat GI's allerlei producten beschermen die in een bepaald gebied (niet door een bepaald bedrijf) gemaakt of geteeld worden, zijn zowel grote als kleine producenten met GI's gebaat. GI's kunnen investeringen bevorderen en markten ontsluiten voor gebieden die moeten worden ontwikkeld. Zij kunnen ook de biodiversiteit en de kwaliteit van het milieu in die gebieden beschermen.

4 OPERATIONELE DOELEN

Een voedingsbeleid beoogt de gezondheid en de kwaliteit van het bestaan van de bevolking in alle levensfasen te verbeteren en het risico op ziekten door bevordering van gezonde voeding en leefstijl te verminderen. Weliswaar kan de Gemeenschap op voedingsgebied niet veel doen maar het hoofddoel kan en moet in operationele doelen worden omgezet.

Tussen en binnen de lidstaten verschillen de voedingspatronen en -gewoonten aanzienlijk. Dat geldt ook voor de voorkomende voedingsgebonden ziekten. Daarom kunnen de nationale, regionale en lokale instanties vaak beter op de afzonderlijk burger gerichte informatiecampagnes organiseren dan de Gemeenschap. Communautaire acties voor gezonde voeding moeten de lidstaten helpen door: instrumentarium te verstrekken voor de uitwerking van beleid, de uitvoering van dat beleid te steunen en ervaringen te vergelijken en uit te wisselen.

Het witboek over de voedselveiligheid heeft ook een aantal voorstellen gedaan die de hoop op maatregelen van de Commissie hebben gewekt. Hierop werd gewezen in de resolutie van de Raad van 12 december 2000 waarin melding werd gemaakt van de voorstellen van de Commissie om een 'algemeen samenhangend' voedingsbeleid en een actieplan te ontwikkelen. De Raad heeft de Commissie verzocht om voeding in het Gemeenschapsbeleid op andere gebieden op te nemen, instrumenten te ontwikkelen om gezondheid door voeding en gezondheidsdeterminanten te meten, de voedingswaarde op het etiket te vermelden, andere middelen te ontwikkelen om de consument te informeren en verscheidene andere maatregelen te overwegen (zie bijlage VI

Deze kwesties zullen in het kader van de tenuitvoerlegging van het nieuwe programma voor volksgezondheid (2003-2008) en het witboek over voedselveiligheid worden behandeld.

BIJLAGE I Voedingsproblemen waarmee de lidstaten van de Gemeenschap geconfronteerd worden

De wetenschappers zijn het er unaniem over eens dat voedingsgebonden risicofactoren een rol spelen bij de aetiologie van een groot aantal ziekten en aandoeningen die onder de bevolking van de Gemeenschap voorkomen. Voorbeelden hiervan worden in onderstaande tabel gegeven (aangepast en ontleend aan documenten die tijdens de conferentie over Eurodiet⁶⁶ gepresenteerd zijn, en aan de expert review van de WGO over voeding en chronische ziekten⁶⁷):

Voorbeelden van vermoedelijke correlaties tussen bepaalde pathologieën en voedingsgebonden risicofactoren

Pathologie	Voeding als risicofactor
Hoge bloeddruk	Ontoereikend inname van groenten en fruit Overmatig alcoholgebruik Overmatig zoutgebruik
Cerebrovasculaire- en cardiovasculaire- aandoeningen	Ontoereikend inname van groenten en fruit Overmatig gebruik van verzadigde vetzuren Ontoereikende inname van vezelrijk voedsel
Kanker (vooral colon-, borst-, prostaat- en maagkanker)	Ontoereikend inname van groenten en fruit Overmatig alcoholgebruik Overmatig zoutgebruik Ontoereikende inname van vezelrijk voedsel Onvoldoende lichaamsbeweging, overgewicht.
Obesitas	Overmatige energie-inname. Onvoldoende lichaamsbeweging.
Niet-insuline afhankelijke diabetes (type 2)	Obesitas Onvoldoende lichaamsbeweging.
Osteoporose	Ontoereikende kalkinname Ontoereikende inname van vitamine D Onvoldoende lichaamsbeweging.
Cariës	Frequente consumptie van gistende koolhydraten/suikerhoudende voedingsmiddelen en/of dranken ⁶⁸ .
Tanderosie	Gebruik van zure voedingsmiddelen of dranken

⁶⁶ Eurodiet-conferentie, Kreta, mei 2000 (gepubliceerd onder de naam *Voeding en voedingspatronen voor gezonde leefstijlen: wetenschappelijke en beleidsimplicaties*, beknopt verslag over Eurodiet, universiteit van Kreta, juli 2000)

⁶⁷ Wereldgezondheidsorganisatie *Joint WHO/FAO expert consultation on diet, nutrition and the prevention of chronic diseases*, Genève, 2002 (zie <http://www.who.int/hpr/nutrition>)

⁶⁸ Weliswaar zijn mondhygiëne en het gebruik van fluoride (gefluorideerd drinkwater, gefluorideerde producten voor oraal gebruik) beschermende maatregelen tegen cariës maar frequent suikergebruik blijft een onafhankelijke risicofactor

Stoornissen door jodiumtekort	Onvoldoende inname van vis of met jodium verrijkt voedsel.
Vroeggeboorte en laag geboortegewicht	Onvoldoende inname van voedingsstoffen.
Bloedarmoede als gevolg van ijzertekort	Ontoereikende inname of geen beschikbaar ijzer Ontoereikende inname van groenten, fruit en vlees
Neurale buisdefecten (Spina bifida)	Ontoereikende inname van folaat en foliumzuur Ontoereikende inname van groenten en fruit
Verminderde weerstand tegen infecties	Ontoereikende inname van groenten en fruit Ontoereikende inname van micronutriënten Onvoldoende borstvoeding.
Anorexia, boulimie, eetbuienstoornis (binge eating)	Vastgedrag en overmatig gewichtsverlies of obesitas.
Voedselallergieën	Allergenen in voedsel.
Infectieuze voedselvergiftiging	Pathogene micro-organismen in voedsel.
Niet-infectieuze voedselvergiftiging	Pathogene stoffen in voedsel: bijv. dioxine, kwik, lood en andere zware metalen, residuen van landbouwchemicaliën en andere verontreinigingen.

Voedingsproblemen in de Europese Gemeenschap

De voedingsproblemen waarmee de Europese Unie geconfronteerd wordt, kunnen als volgt worden samengevat:

- Recente voedingsonderzoeken wijzen erop dat de voeding in alle lidstaten - zij het in verschillende mate -- nog steeds tekorten aan micronutriënten vertoont: vooral aan ijzer, jodium en folaat. Deze tekorten kunnen tot bloedarmoede, stoornissen als gevolg van jodiumtekort en aangeboren afwijkingen leiden.
- Vergeleken met door het eurodient-project⁶⁹ aanbevolen inname van groenten en fruit is de huidige consumptie van groenten en fruit gering, vooral in het noordelijk deel van de Gemeenschap en in de groepen met de laagste sociaal-economische status⁷⁰. Groenten en fruit zijn waardevolle bronnen van vitaminen en mineralen en bevatten voedingsvezel en antioxidanten. Vezel is van belang voor de gezondheid van het spijsverteringskanaal, terwijl antioxidanten gezonde cellen beschermen tegen beschadiging door moleculen.
- De inname van vet en vooral van verzadigde vetten is in vrijwel alle lidstaten hoog.⁷¹ Een hoge inname van bepaalde vetten in de voeding kan obesitas bevorderen en gaat gepaard met risico op diabetes en hart- en vaatziekten. Verzadigde vetten spelen dragen in het

⁶⁹ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/pub/index_en.html

⁷⁰ In het zuidelijk deel van Europa waar groenten en fruit goedkoop zijn, omdat de aanvoer hiervan groot is, is dit niet zo

⁷¹ Food-based Dietary Guidelines: A Staged Approach, C Williams, M Wiseman and J Buttriss, *British Journal of Nutrition*, 81 (S2), S29-S153, 1999

bijzondere bij tot een stijging van het cholesterolniveau in het bloed en verhogen de kans op hart- en vaatziekten.

- Sedert 1960 is de consumptie van granen Europawijd met een kwart gedaald. Granen bevatten weinig vet en zijn rijk aan koolhydraten, proteïnen, vezel, vitaminen en mineralen. Volle graanproducten bevatten meestal complexe koolhydraten met een lage glycemische index en die heeft weer een positief effect op de regulering van het bloedsuikerniveau.
- Sedert de jaren '60 is de vleesconsumptie in vele lidstaten gestegen (ondanks de daling in het vleesgebruik naar aanleiding van de BSE-crisis). ruik naar aanleiding van de BSE-crisis). Vlees is een waardevolle bron van ijzer en proteïnen maar zeer vette vleesproducten en volle zuivelproducten leveren het meeste verzadigde vet in het gemiddelde voedingspatroon in de meeste lidstaten.
- Obesitas is een groeiend probleem onder de inwoners van de Europese Unie en ook in verscheidene andere landen, vooral onder kinderen en jongeren. Obesitas is soms het gevolg van endocriene of eetsstoornissen maar komt meestal door een gebrek aan evenwicht tussen opname en verbruik van energie (d.w.z. een te veel aan energierijk voedsel in combinatie met gebrek aan lichaamsbeweging)⁷². Obesitas verhoogt de kans op hypertensie (hoge bloeddruk), hartziekten, beroertes, diabetes type 2 en bepaalde vormen van kanker.

⁷²

Obesity – preventing and managing the global epidemic: report on a WHO Consultation. Geneva: World Health Organization, 1998

BIJLAGE II TREFWOORDEN

Informatie over de beste praktijken - de huidige beste of betrouwbaarste bewijzen van veiligheid, doeltreffendheid en kosteneffectiviteit van verschillende methoden om gezondheid te bevorderen, ziekten te voorkomen, diagnose te stellen en ziekten/aandoeningen te behandelen. Informatie over de beste praktijken levert de beste norm op voor een bepaalde situatie of onder bepaalde omstandigheden.

Voedingsgedrag, voedingsgewoonten, voedingspatronen, voeding - de individuele inname van voedsel (vast en vloeibaar).

Voedingsvet - vetten en oliën in de voeding, veelal verzadigde, enkelvoudig onverzadigde en meervoudig onverzadigde vetzuren. Verzadigde vetten zijn kenmerkend voor voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong, zoals vlees, melk en zuivelproducten maar worden ook aangetroffen in sommige tropische planten (bijv. de palm); veelvoudig onverzadigde vetzuren zijn kenmerkend voor vis, groenten en sommige plantaardige oliën; en enkelvoudig onverzadigde vetzuren zijn kenmerkend voor noten, notenoliën, olijfolie, raapzaadolie en avocado.

Eetstoornissen - zoals anorexia nervosa, bulimia nervosa, binge eating disorder en niet nader gespecificeerde eetstoornissen (EDNOS)⁷³. Personen met eetstoornissen hebben een moeizame relatie met voedsel, hun eigen lichaam en hun lichaamsgewicht; hetgeen een zeer nadelige invloed heeft op de kwaliteit van hun bestaan.

Voedsel, voedingsmiddelen, levensmiddelen, voeding - hieronder wordt verstaan: alle stoffen of producten die bedoeld zijn of waarvan verwacht wordt dat zij door mensen worden ingenomen.⁷⁴

Kwaliteit van voedsel, voedingsmiddelen, levensmiddelen of voeding- de aspecten en kenmerken van een voedselproduct waaronder het vermogen om in vermelde of geïmpliceerde behoeften te voorzien.⁷⁵ Voedselkwaliteit omvat kenmerken zoals de veiligheid, de smaak en het gemak maar ook de voedingswaarde van het product.

Voedselveiligheid - voedsel dat niet schadelijk is voor de consument als het bereid of gegeten wordt voor het bedoelde gebruik.

Voedselzekerheid - continu aanbod van voldoende voedsel van toereikende kwaliteit voor de hele bevolking.

Gezondheid - een toestand van lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn dat onder meer de afwezigheid van ziekten inhoudt.

⁷³ The ICD-10 classification of mental and behavioural disorders: diagnostic criteria for research. Geneva: World Health Organisation, 1993. en Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-IV: international version with ICD-10 codes 4th ed. Washington, DC: American Psychiatric Association, 1995

⁷⁴ Verordening nr. 178/2002/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vastlegging van de algemene beginselen en vereisten van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese voedselautoriteit en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsproblemen

⁷⁵ ISO 8042:1986

Gezonde voeding - voeding die hem/ haar een optimale gezondheid geeft, d.w.z. bijdraagt tot verbetering en bescherming van de gezondheid en verlaging van het risico op voedingsgerelateerde ziekten.

Gezonde leefstijl - een leefstijl die tot een optimale geestelijke en lichamelijke gezondheid kan leiden.

Voeding - het proces waarbij voedingsstoffen worden ingenomen en in het lichaam worden opgenomen zodat het goed kan functioneren en gezond blijft.

Voedingsbeleid - het beleid dat erop gericht is de gezondheid te verbeteren en te beschermen en de kwaliteit van het bestaan voor alle leeftijden te verbeteren door gezonde voeding te bevorderen.

Voedingszekerheid - duurzaam aanbod van de voedingsstoffen die alle bevolkingsgroepen nodig hebben (zie voedselzekerheid).

Public health nutrition, (voeding en volksgezondheid, gezondheidsbevordering door voeding, gezonde voeding) - de bevordering van goede gezondheid en de preventie van ziekten bij de bevolking door gezonde voeding en lichamelijke activiteit.⁷⁶

Kwaliteit van het bestaan - iemands kijk op zijn/haar leven tegen de achtergrond van het culturele en waardenstelsel en in verband met zijn/haar doelen, verwachtingen, normen en waarden. Het is een ruim begrip dat op vele manieren door geestelijke gezondheid, psychologische toestand, mate van zelfstandigheid, sociale betrekkingen, persoonlijke overtuigingen en de relatie tussen voornoemde punten en significante kenmerken van zijn/haar milieu wordt beïnvloed.⁷⁷

Welzijn - het subjectieve welzijn heeft betrekking op de individuele beoordeling van het eigen leven en omvat variabelen, zoals tevredenheid met eigen leven en huwelijk, afwezigheid van depressies en angsten, goedgehumeurdheid en positieve emoties.

⁷⁶ *Voeding en voedingspatronen voor gezonde leefstijlen in Europa: wetenschappelijke en beleidsimplicaties*, beknopt verslag over Eurodriet, universiteit van Kreta, juli 2000

⁷⁷ *Measuring Quality of Life*. Division of mental health and prevention of substance abuse, World Health Organisation, WHO/MSA/MNH/97.4, Geneva, 1997

BIJLAGE III VOEDINGSPROJECTEN DIE DOOR DE PROGRAMMA'S OP VOLKSGEZONDHEIDSGEBIED GESTEUND ZIJN⁷⁸

The European Food Availability Databank (DAFNE) project based on Household Budget Surveys, which aims to create a cost-effective European food consumption databank. This project has been supported by the Health Monitoring programme 1999.

The European physical activity surveillance system (EUPASS) project, also supported by the Health Monitoring programme 1999.

The European Food Consumption Survey method (EFCOSUM) project has been sponsored by the Health Monitoring programme 1999. This project aimed to define a method for monitoring food consumption in Europe

Monitoring public health nutrition in Europe: nutritional indicators and determinants of health status, funded by the Health Monitoring programme 2000.

A report on the nutritional status of the population of the European Union, to be funded under the Health Monitoring programme for 2002

The European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC) project, supported by the Cancer programme, which is an epidemiological study on the links between nutrition and cancer. Supported by the Cancer Programme 1997-2001.

Amélioration des Habitudes Alimentaires par le web extension project. (ECP) project Supported by the Cancer Programme 2000.

Five a day, Gesund mit Obst und Gemüse- Keeping healthy with fruit and vegetables, project supported by the Cancer Programme 2000.

The Pan European surveys on attitudes to nutrition, diet and lifestyles supported by the Health Promotion programme 1996.

The Euralim project (Coordination et évaluation d'une campagne Communautaire d'information sur l'alimentation et la nutrition - European Alimentation) financed by the Health Promotion programme 1996.

Promotion of health-enhancing physical activity: development of policy, network and walking programmes supported by the Health Promotion programme 1996,1998-2000.

The European Guide "Nutrition education in schools", supported by the Health Promotion programme 1997.

The European Masters programme in Public Health Nutrition also supported by the Health Promotion programme 1997-2001.

The Eurodiet project on Nutrition and Diet for Healthy Lifestyles in Europe, sponsored by the Health Promotion programme 1998

⁷⁸ http://europa.eu.int/comm/health/ph/programmes/health/index_en.htm

Orientations stratégiques Européennes en matière de nutrition, supported by the Health Promotion programme 2000.

International Congress of Nutritional Sciences, supported by the Health Promotion programme 2001.

The optimisation of public information and education on healthy diets: A European Co-operative Project (Opti-Diet), to be funded under the Health Promotion programme in 2002

The development and evaluation of standards for breastfeeding promotion activities to be funded under the Health Promotion programme in 2002.

Via a project on obesity funded by the Health Promotion programme in 2002, the Danish presidency of the Council has arranged a conference in Copenhagen on 11-12 September 2002.

BIJLAGE IV VOEDINGSPROJECTEN DIE DOOR DG ONDERZOEK ZIJN GESTEUND

Wetenschappelijke projecten over voeding door DG Onderzoek: Vijfde kaderprogramma

De volgende tabel toont de voedingsprojecten die op grond van het vijfde kaderprogramma voor onderzoek, thematisch programma “Kwaliteit van het bestaan en beheer van de biologische hulpbronnen”, kernactiviteit 1 “Voeding en gezondheid” gesubsidieerd zijn. De projecten zijn aan het begin van het jaar 2000 van start gegaan en zullen drie à vier jaar duren. SC staat voor shared cost research project, CA voor concerted action en DM voor demonstration project. Er wordt nog onderhandeld over aanvullende projecten. Die staan dus nog niet op de lijst.

Behoeften, attitudes, en reacties van consumenten op voedselproducten, voedselverwerking en -etikettering

QLK1-1999-00010	SC	Healthy Ageing: How changes in sensory physiology, sensory psychology and socio-cognitive factors influence food choice
QLK1-2000-00040	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to small and medium sized food industries, health professionals and consumer groups through a 24-country interactive network system
QLK1-2000-00069	SC	Dietary caffeine, health and quality of life in Europe
QLK1-2000-00086	CA	A process for the assessment of scientific support for claims on foods
QLK1-2001-00291	SC	Consumer trust in food. A European study of the social and institutional conditions for the production of trust
QLK1-2001-00547	SC	Promoting and sustaining health through increased vegetable and fruit consumption among European schoolchildren

Rol en impact van voedingsmiddelen op de fysiologische functies en de lichamelijke en geestelijke prestaties

QLK1-1999-00124	SC	Functional properties, bioactivities and bioavailability of phytochemicals, especially anthocyanins, from processed foods
QLK1-1999-00179	CA	European research on functional effects of dietary antioxidants
QLK1-2000-00043	SC	Hypotensive peptides from milk proteins
QLK1-2000-00108	SC	Development and application of high throughput molecular methods for studying the human gut microbiota in relation to diet and health

- QLK1-2001-00135 SC Functional assessment of interactions between the human gut microbiota and the host
- QLK1-2001-00173 SC Local Mediterranean food plants: Potential new nutraceuticals and current role in the Mediterranean diet
- QLK1-2001-00431 SC Stable isotope applications to monitor starch digestion and fermentation for the development of functional foods

Bijzondere voedingsbehoeften van specifieke bevolkingsgroepen

- QLK1-1999-00076 SC Conjugated linoleic acid (CLA) in functional food: A potential benefit for overweight middle-aged Europeans
- QLK1-1999-00337 SC Evaluation of safety and efficacy of iron supplementation in pregnant women
- QLK1-1999-00576 SC Folate: from food to functionality and optimal health
- QLK1-1999-00830 SC Fat soluble vitamin status and metabolism during ageing: functional and nutritional consequences
- QLK1-1999-00888 SC Nutraceuticals for a healthier life: n-3-polyunsaturated fatty acids and 5-methyl-hydro-folate
- QLK1-2000-00067 SC Functional food, gut microflora and healthy ageing
- QLK1-2000-00563 SC Probiotics and gastrointestinal disorders – controlled trials of European Union patients
- QLK1-2000-00623 SC Towards a strategy for optimal vitamin D fortification
- QLK1-2002-00168 SC Zinc effects on nutrient / nutrient interactions and trends in health and ageing

Verband tussen voedingsgewoonten en chronische ziekten en stoornissen met inbegrip van de hierbij betrokken genetische factoren

- QLK1-1999-00037 SC Evaluation of the prevalence of the coeliac disease and its genetic components in the European population
- QLK1-1999-00346 SC Symbiotics and cancer prevention in humans
- QLK1-1999-00498 SC Garlic and health - The development of high quality garlic and its influence on biomarkers of atherosclerosis and cancer in humans for disease prevention
- QLK1-1999-00505 SC Health implications of natural non-nutrient antioxidants (polyphenols), bioavailability and colon carcinogenesis

QLK1-1999-00568	CA	European standards committee on oxidative DNA damage
QLK1-1999-00575	CA	Diet and cancer: the explanatory value of dietary patterns
QLK1-1999-00752	SC	Optimal nutrition towards osteoporosis prevention: Impact of diet and gene-nutrient interactions on calcium and bone metabolism
QLK1-1999-00916	SC	The role of social, genetic and environmental factors in healthy eating: a multicentre analysis of eating disorders and obesity
QLK1-1999-01197	SC	Heterocyclic amines in cooked foods - role in human health
QLK1-2000-00083	SC	Early malnutrition and programming of adult degenerative diseases: experimental, epidemiological and preventive studies
QLK1-2000-00100	SC	Dietary habits profile in European Communities with different risk of myocardial infarction: the impact of migration as a model of gene/environment interaction
QLK1-2001-00146	SC	Probiotic strains with designed health properties
QLK1-2000-00266	SC	The role of dietary phytoestrogens in the prevention of breast and prostate cancer
QLK1-2000-00431	SC	The prevention of osteoporosis by nutritional phytoestrogens
QLK1-2000-00466	SC	Case-Only Study on the interaction of diet and genetic predisposition in the occurrence of breast cancer in young women
QLK1-2000-00515	SC	Dietary and genetic influences on susceptibility or resistance to weight gain on a high fat diet
QLK1-2000-00535	SC	Design of foods with improved functionality and superior health effects using cereal beta-glucans
QLK1-2000-00618	SC	Nutrient-gene interactions in human obesity: implications for dietary guidelines
QLK1-2000-00657	SC	Coeliac disease – a food induced disorder. Exploration and exploitation of T cell stimulatory gluten peptides
QLK1-2000-00706	SC	Functional Foods against colon cancer – Development of a genomics and proteomics based screening assay
QLK1-2001-00138	SC	Influence of dietary fatty acids on the pathophysiology of intrauterine foetal growth and neonatal development
QLK1-2001-00172	SC	The role of lipids in neurodegeneration and their preventive potential in diet
QLK1-2001-00182	SC	Alcohol related cancers and genetic susceptibility in Europe

- QLK1-2001-00183 SC Dietary lipids as risk factors in development: Mechanistic issues
- QLK1-2001-00221 SC Isoflavones for reducing risk of coronary heart disease among postmenopausal women
- QLK1-2001-00287 SC The effect of olive oil consumption on oxidative damage in European populations
- QLK1-2001-00372 SC Nutritional primary prevention of type 1 diabetes
- QLK1-2001-00389 SC Childhood obesity: Early programming by infant nutrition?
- QLK1-2001-00444 SC Iron in hemochromatosis: deleterious effects of an essential nutrient

Ontwikkeling van veilige, flexibele, nieuwe en/of verbeterde productieprocessen en technologieën

- QLK1-1999-31376 SC Increase in nutritional value of food raw materials by addition, activity, or in situ production of microbial nutraceuticals
- QLK1-1999-30042 SC Nutritional enhancement of probiotics and prebiotics: technology aspects on microbial viability, stability, functionality and on prebiotic function
- QLK1-2000-30324 SC Barley beta-d-glucan and wheat arabinoxylan soluble fibre technologies for health promoting bread products
- QLK1-2001-00780 SC Production of fungal carotenoids for healthy nutrition
- QLK1-2001-01080 SC Improved antioxidant content for food applications
- QLK1-2001-01179 SC Molecular analysis and mechanistic elucidation of the functionality of probiotics and prebiotics in the inhibition of pathogenic microorganisms to combat gastrointestinal disorders and to improve human health
- QLK1-2000-01423 SC Enhancing the content of beneficial fatty acids in beef and improving meat quality for the consumer

Wetenschappelijke voedingsprojecten door DG Onderzoek: vierde kaderprogramma

De volgende tabel laat zien welke voedingsprojecten op grond van het vierde kaderprogramma voor onderzoek in het programma FAIR zijn gefinancierd. De projecten zijn tussen 1996 en 1999 van start gegaan en hebben drie à vier jaar geduurd. SC staat voor shared cost research project, CA voor concerted action en DM voor demonstration project. De lijst is definitief.

Gebied 3.1. Consumentenvoeding en welzijn

FAIR-CT95-0046	SC	Quality policy and consumer behaviour
FAIR-CT95-0158	SC	Improving the quality and nutritional value of processed foods by optimal use of food anti-oxidants
FAIR-CT95-0269	SC	Future impacts of biotechnology on agriculture, food production and food processing – a Delphi survey
FAIR-CT95-0302	SC	Mealiness in fruits – Consumer perception and means for detection
FAIR-CT95-0433	SC	Molecular mechanisms of colonisation resistance against <i>Clostridium difficile</i> and <i>Clostridium perfringens</i>
FAIR-CT95-0574	SC	Understanding and improving the selection and acceptance of food for health promotion
FAIR-CT95-0594	SC	Nutritional and health impact of trans-polyunsaturated fatty acids in European populations
FAIR-CT95-0653	SC	Understanding the biological effects of dietary complex phenols and tannins and their implications for the consumer's health and well-being
FAIR-CT95-0809	SC	The impact of dietary fat reduction and a concomitant change in the ratio of simple to complex carbohydrate (CHO) on body weight, body composition and metabolic variables of overweight-to-obese subjects
FAIR-CT95-0813	SC	Effect of copper in the food chain on human health
FAIR-CT95-0894	SC	Phenolic phytoprotectants (PPP) – Role in preventing initiation, promotion and progression of cancer
FAIR-CT96-1667	SC	Consumer attitudes and decision-making with regard to genetically engineered food products
FAIR-CT96-1848	SC	Bioethical aspects of biotechnology in the Agrofood sector.
FAIR-CT97-3011	SC	Study of the regulation by nutrients of the expression of genes involved in obesity in human and animal species

FAIR-CT97-3014	CA	Disseminating the results of EU food research programmes to European food SMEs via a 18 country dynamic network systems (the FAIR-INNOVATION dissemination project)
FAIR-CT97-3029	SC	Effects of food-borne glucosinolates on human health
FAIR-CT97-3035	CA	Development and application of molecular approaches for assessing the human gut flora in diet and health
FAIR-CT97-3096	SC	Compatibility of the household and individual nutrition surveys in Europe and disparities in food habits
FAIR-CT97-3100	SC	Model systems in vitro and in vivo for predicting the bioavailability of lipid soluble components of food
FAIR-CT97-3181	SC	New methodologies for studying diet and gut maturation in early life
FAIR-CT97-3224	SC	Adverse reactions to foods
FAIR-CT97-3261	SC	Wine and cardiovascular disease
FAIR-CT98-3671	SC	Nutritional properties of conjugated linoleic acid CLA – A beneficial component of animal and milk fat
FAIR-CT98-4040	CA	The optimisation of sweet taste quality
FAIR-CT98-4141	CA	Dietary fat, body weight control and links between obesity and cardiovascular disease
FAIR-CT98-4356	CA	Food allergens of plant origin. The relationship between allergenic potential and biological activity
FAIR-CT98-4419	CA	Bioactive constituents in food plants information system for risk assessment of food plants developed using genetic or other advanced technologies
FAIR-CT98-4456	CA	Dietary exposure to vegetal estrogens and related compounds and effects on skeletal tissues and lipid metabolism

Gebied 3.2: Nieuwe en geoptimaliseerde voedingsmiddelen en voedselproducten met specifieke voedingswaarde

FAIR-CT95-0085	SC	Nutritional studies on dried functional ingredients containing n-3 polyunsaturated fatty acids
FAIR-CT95-0193	SC	New technologies for improved nutritional and functional value of pea protein
QLK1-2001-00138	SC	Influence of dietary fatty acids on the pathophysiology of intrauterine foetal growth and neonatal development

- QLK1-2001-00172 SC The role of lipids in neurodegeneration and their preventive potential in diet
- QLK1-2001-00182 SC Alcohol related cancers and genetic susceptibility in Europe
- QLK1-2001-00183 SC Dietary lipids as risk factors in development: Mechanistic issues
- QLK1-2001-00221 SC Isoflavones for reducing risk of coronary heart disease among postmenopausal women
- QLK1-2001-00287 SC The effect of olive oil consumption on oxidative damage in European populations
- QLK1-2001-00372 SC Nutritional primary prevention of type 1 diabetes
- QLK1-2001-00389 SC Childhood obesity: Early programming by infant nutrition?
- QLK1-2001-00444 SC Iron in hemochromatosis: deleterious effects of an essential nutrient

Ontwikkeling van veilige, flexibele, nieuwe en/of verbeterde productieprocessen en technologieën

- QLK1-1999-31376 SC Increase in nutritional value of food raw materials by addition, activity, or in situ production of microbial nutraceuticals
- QLK1-1999-30042 SC Nutritional enhancement of probiotics and prebiotics: technology aspects on microbial viability, stability, functionality and on prebiotic function
- QLK1-2000-30324 SC Barley beta-d-glucan and wheat arabinoxylan soluble fibre technologies for health promoting bread products
- QLK1-2001-00780 SC Production of fungal carotenoids for healthy nutrition
- QLK1-2001-01080 SC Improved antioxidant content for food applications
- QLK1-2001-01179 SC Molecular analysis and mechanistic elucidation of the functionality of probiotics and prebiotics in the inhibition of pathogenic microorganisms to combat gastrointestinal disorders and to improve human health
- QLK1-2000-01423 SC Enhancing the content of beneficial fatty acids in beef and improving meat quality for the consumer

BIJLAGE V HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID EN DE GEMEENSCHAPPELIJKE MARKTORDENING VOOR VISSERIJ- EN VISTEELTPRODUCTEN

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

Het GLB in het Verdrag

De beginselen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het gemeenschappelijk visserijbeleid, het GLB, zijn meer dan 40 jaar geleden in het Verdrag van Rome tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap vastgelegd. In artikel 39 van dit Verdrag (thans artikel 33 van het Verdrag van Amsterdam) staan de hoofddoelen van dit beleid:

- de productiviteit van de landbouw te doen toenemen door de technische vooruitgang te bevorderen en door zowel de rationele ontwikkeling van de landbouwproductie als een optimaal gebruik van de productiefactoren, met name de arbeidskrachten, te verzekeren;
- aldus de landbouwbevolking een redelijke levensstandaard te verzekeren;
- de markten te stabiliseren;
- de voorziening veilig te stellen;
- redelijke prijzen bij de levering aan verbruikers te verzekeren.

Daarnaast stelt het Verdrag enkele voorwaarden waaraan bij de verwezenlijking van het GLB moet worden voldaan: gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten, een gemeenschappelijk prijsbeleid en oprichting van één of verschillende fondsen voor de financiering van het gemeenschappelijk beleid.

Het GLB in de loop der tijd

Weliswaar is tijdens de conferentie van Stresa in 1958 met klem gewezen op het belang van structurele verbetering en plattelandontwikkeling maar het is duidelijk dat tijdens de eerste tien jaar van het GLB bijzondere nadruk op de invoering van een gemeenschappelijke markt en een gemeenschappelijk prijsbeleid is gelegd en, afgemeten aan de uitgaven aan het hele landbouwbeleid, is de steun aan de markt ook nu nog groot - en volgens sommigen onevenredig groot - vergeleken bij de steun voor het structuurbeleid en plattelandontwikkeling hoewel het accent in het beleid wel steeds meer naar directe steun verschuift. In haar streven om directe steun en marktmaatregelen (eerste pijler van het GLB) en het beleid voor plattelandontwikkeling (tweede pijler) meer met elkaar in evenwicht te brengen heeft de Commissie het begrip modulering in het hervormingspakket AGENDA 2000 ingevoerd. Het moduleringbeginsel dat ten doel heeft geld van de eerste naar de tweede pijler over te dragen is verder ontwikkeld in de mededeling van de Commissie over de tussentijdse evaluatie van het GLB.

Markt- en prijsbeleid

Tot het begin van de jaren '90 beruste het marktbeleid van het GLB vrijwel uitsluitend op prijssteunregelingen die in een paar gevallen (hoofdzakelijk suiker en melk) aan stringente kwantitatieve productiebeperkingen gebonden waren. De prijssteun was het resultaat van een

combinatie van een hoge bescherming aan de grenzen (variabele heffingen en tarieven), exportsubsidie en interventie (opkoop op de interne markt tegen gegarandeerde prijzen).

Grote interventievoorraden in de Gemeenschap bezorgden het GLB een slecht image. Buiten de Gemeenschap werd als gevolg van de Uruguay-ronde sterk op geleidelijke liberalisering van de internationale handel in landbouwproducten aangedrongen en in het bijzonder op betere toegang tot de markt en vermindering van de exportsubsidie en nationale steun omdat die in distorsie van de handel resulteren.

Al deze ontwikkelingen hebben in 1992 tot een grote hervorming van het GLB geleid. In een aantal sectoren is een gedeeltelijke maar belangrijke verschuiving van prijssteun naar directe steun ingevoerd. Met de besluiten in het kader van Agenda 2000 is een nieuwe belangrijke stap in de hervorming van het GLB goedgekeurd die momenteel wordt uitgevoerd.

In haar mededeling van juli 1997 over Agenda 2000 heeft de Europese Commissie een aantal doelen vastgesteld die als leidraad bij de toekomstige ontwikkeling van het GLB moeten dienen: verbetering van het concurrentievermogen van de landbouwsector; waarborging van hoge normen voor de veiligheid en de kwaliteit van voedsel; verzekering van een redelijke levensstandaard voor de landbouwers en stabilisering van het inkomen in de landbouw; opneming van de belangen en de doelen van het milieu in het GLB; bevordering van aanvullende of alternatieve bronnen van werkgelegenheid en inkomen in plattelandsgebieden en versterking van de economische en sociale cohesie in de Europese Unie.

Op vele gebieden is er nog steeds een kloof tussen de doelen voor het GLB in Agenda 2000 en het vermogen hiervan om de door de maatschappij verwachte resultaten te behalen; hetgeen tot voorstellen heeft geleid om het concurrentievermogen van de landbouw van de EU verder te vergroten, op basis van historische referenties ontkoppelde steun per bedrijf in te voeren en deze aan naleving van de regelgeving op het gebied van milieu, gezondheid van dieren en planten en dierwelzijn te relateren en de steun voor plattelandsontwikkeling en milieumaatregelen in de landbouw op te trekken.

Structuurbeleid en plattelandsontwikkeling

Agenda 2000 maakt plattelandsontwikkeling tot de tweede pijler van het GLB. Plattelandsontwikkeling wordt hierin als een grote – zo niet de grootste – uitdaging voor de toekomst beschouwd. Agenda 2000 stelt drie hoofddoelen voor het beleid voor plattelandsontwikkeling in de Europese Unie voor en bevordert de structurele aanpassing in de landbouwsector, de integratie van de milieubelangen in de landbouwactiviteiten en de diversificatie van de activiteiten op en buiten het landbouwbedrijf. Alle bestaande activiteiten op dit gebied worden erdoor in één beleidskader geplaatst en – althans in beginsel – in alle plattelandsgebieden in de Europese Unie beschikbaar gesteld.

Wat de verbetering van de veiligheid en de kwaliteit van voedsel betreft: de nieuwe verordening plattelandsontwikkeling vermeldt steun voor:

- Investerings in de diversificatie van de activiteiten van landbouwbedrijven en kwaliteitsverbetering

- Investerings om te voldoen aan de nieuwe minimumvoorschriften met betrekking tot milieu, gezondheid, hygiëne en het welzijn van dieren
- Verbetering en monitoring van de kwaliteit bij de verwerking en marketing
- De omschakeling op biologische productie
- Structurele aanpassing en ontwikkeling van plattelandsgebieden zodat zij kwaliteitsproducten op de markt brengen.

Kwaliteitsbeleid

Het kwaliteitsbeleid wordt gedefinieerd in Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad, als gewijzigd bij de Verordeningen nrs. 1804/99, 2081/92, 2082/92, 1493/99 en 1576/88 van de Raad.

Sinds de jaren '80 is de koers van het GLB veranderd: het beleid is gericht op kwaliteit en niet meer op kwantiteit, zoals in de zestiger en zeventiger jaren het geval was.

Deze ontwikkeling is in feite de afspiegeling van een verandering in het gedrag van de consument ten aanzien van voedingsmiddelen, te weten de groeiende vraag naar specifieke herkenbare producten.

Ter ondersteuning van dit kwaliteitsbeleid moet echter tevens nadruk worden gelegd op de belangrijkste bepalingen van de etiketteringsrichtlijn nr. 2000/13 die ook transparantie ten doel hebben.

In concreto behalve enkele verordeningen tot standaardisatie van de definitie van specifieke producten (in totaal acht, bijv. chocola, honing, jam, vruchtensap, gecondenseerde melk, extracten van koffie en mineraalwater) heeft de Gemeenschap ook verordeningen goedgekeurd die de harmonisatie van begrippen ten doel hebben waaronder enkele al lang bestaande begrippen die zich in de verschillende lidstaten hebben ontwikkeld. Deze verordeningen zijn:

1. Biologische teelt van landbouwproducten (Verordening (EEG) nr. 2092/91)⁷⁹

In 1991 werd een verordening van de Raad inzake de biologische teelt van landbouwproducten goedgekeurd en verder ontwikkeld. Deze verordening heeft hoofdzakelijk betrekking op de vier volgende aspecten:

- Voorschriften voor de productie van landbouwproducten door het landbouwbedrijf en de bereiding van voedingsmiddelen. Deze voorschriften hebben uitsluitend betrekking op beperkingen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen voor de productie van gewassen en de veeteelt en op beperkingen ten aanzien van voederpraktijken en behandeling van dieren met medicijnen en hun welzijn. Het gebruik van ggo's en bestraling zijn verboden;

⁷⁹ Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen. PB L 198 van 22.07.1991

- Etiketteringsvoorschriften voor de biologische teelt van landbouwproducten en voedingsmiddelen;
- Een specifieke controleregeling die verplicht is voor alle landbouwproducten en voedingsmiddelen die met aanduidingen, verwijzend naar de biologische productiemethode, op de markt worden gebracht.
- Een gelijksoortige regeling voor importen uit derde landen.

Onder invloed van deze verordening en en milieumaatregelen in de landbouw is het areaal van de biologische landbouw in de Europese Unie aanzienlijk toegenomen. Dit omvat thans ongeveer drie miljoen hectare.

Om de productie, verwerking, handel en consumptie van biologische producten in Europa te bevorderen is de Commissie begonnen aan de opstelling van een actieplan voor de biologische teelt van landbouwproducten. Het actieplan zal analyseren hoe de situatie op het gebied van de biologische productiemethode thans is, gelet op vele verschillende aspecten, waaronder het milieueffect, de kwaliteit van de biologische producten, productievoorschriften, consumentenvertrouwen, commerciële kant, onderzoek en het effect van het GLB, en passende voorstellen voor de toekomst doen.

2. Bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen (Verordening (EEG) nr. 2081/92)⁸⁰ en traditionele specialiteiten (specificiteitscertificering) (Verordening (EEG) nr. 2082/92)⁸¹

De Verordeningen (EEG) nrs. 2081/92 en 2082/92 zijn aangenomen om methoden vast te stellen voor de bevordering van specifieke voedingsmiddelen en wettelijke bescherming van hun handelsomschrijving. Het bijzondere karakter van deze producten kan gelegen zijn in de geografische oorsprong (beschermd oorsprongsbenaming en beschermd geografische aanduiding, BOB en BGA) of de traditionele productiemethode (gegarandeerde traditionele specialiteit, GTS).

Producten waarvan de aanduiding verwijst naar hun geografische oorsprong (BOB en BGA) beantwoorden in twee opzichten aan de verwachtingen van de consument; ten eerste omdat zij vaak buitengewone organoleptische kenmerken hebben en ten tweede omdat de lokale productiemethode een vertrouwensrelatie tussen het product, de plaats van oorsprong en de mensen die daar wonen, creëert en ontwikkelt.

Producten waarvan de aanduiding naar traditionele productiemethoden verwijst (GTS), beantwoorden eveneens aan de verwachtingen van de consument en maken deel uit van het culinair erfgoed van Europa. De bescherming daarvan is de moeite waard. Alle

⁸⁰ Verordening (EEG) nr. 2081/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de bescherming van geografische aanduidingen en oorsprongsbenamingen van landbouwproducten en levensmiddelen. PB L 208 van 24.07.1992

⁸¹ Verordening (EEG) nr. 2082/92 van de Raad van 14 juli 1992 inzake de specificiteitscertificering voor landbouwproducten en levensmiddelen. PB L 208 van 24.07.1992

bovengenoemde producten zijn op communautair en internationaal niveau door bilaterale en multilaterale overeenkomsten (TRIP's) beschermd.

Omdat deze verordeningen deel uitmaken van een consumentgericht beleid, is informatie voor de consument over de oorsprong, aard en productie- en verwerkingsmethoden van voedingsmiddelen van belang. Daarom is in 1994 een Gemeenschapslogo voor traditioneel gemaakte producten gecreëerd, in 1998 voor producten met beschermde oorsprongsbenaming en beschermde gebiedsaanduiding en in 1999 voor producten van de biologische landbouw.

3. Etikettering van wijnen Verordening (EG) nr. 1493/99⁸² en gedistilleerde dranken Verordening (EEG) nr. 1576/89⁸³.

Een apart hoofdstuk van Verordening nr. 1493/99 is aangenomen om een systeem vast te stellen voor de definitie en bescherming van kwaliteitswijnen die in specifieke gebieden worden gemaakt. Producten met deze aanduiding hebben een specifiek geografische oorsprong. Zowel deze als Verordening nr. 1576/89 beantwoorden aan de verwachtingen van de consument over de specifieke kwaliteit van wijn, bereid volgens de traditionele productiemethoden, met bepaalde organoleptische kenmerken en specifieke controles in de regio van oorsprong.

⁸² Verordening (EG) nr. 1493/1999 van de Raad van 17 mei 1999 houdende een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt. PB L 179 van 14.07.1999

⁸³ Verordening (EEG) nr. 1576/89 van de Raad van 30 mei 1989 tot vaststelling van de algemene voorschriften betreffende de definitie, de aanduiding en de aanbiedingsvorm van gedistilleerde dranken, PB L 160 van 12.6.1989

Gemeenschappelijke marktordening (GMO) voor visserij- en visteeltproducten

De gemeenschappelijke marktordening in de sector visserij- en visteeltproducten is 30 jaar geleden door de Gemeenschap tot stand gebracht met het doel in de Gemeenschap een gemeenschappelijke markt voor visproducten te realiseren die de productie op de vraag zou afstemmen ten voordele van producent en consument. Er zijn gemeenschappelijke regels voor de vismarkt opgesteld. Uit voedingsoogpunt is een belangrijk aspect van de marktordening de vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de kwaliteit, versheidsklassen, verpakking en etikettering van op de markt te brengen verse vis(serij)producten uit de Gemeenschap en uit derde landen.

De gemeenschappelijke voorschriften voor het op de markt brengen van vis(serij)producten betreffen de versheidsklassen en de grootteklassen. De voorschriften hebben twee doelen:

- Definiëring van geharmoniseerde handelskenmerken voor visproducten in de hele Gemeenschap en toepassing van gemeenschappelijke prijzen voor elke klasse producten.
- Verhoging van de kwaliteit om de afzet te vergemakkelijken.

Deze voorschriften zijn op het leeuwendeel van de productie van de Gemeenschap en de geïmporteerde producten van toepassing. Zij gelden voor ongeveer 40 vissoorten: het overgrote deel van de soorten die voor menselijke consumptie op de markt in de Gemeenschap verkocht worden. De gemeenschappelijke marketingvoorschriften zijn bij Verordening nr. 2406/96⁸⁴ van de Raad herzien. Hierin werden onder meer ingevoerd:

- Nieuwe versheidsklassen, gebaseerd op strengere organoleptische criteria
- De zogeheten B-kwaliteit (mindere kwaliteit) wordt van iedere vorm van financiële vergoeding uitgesloten
- De grootteklassen zijn voor sommige producten aan de veranderende markt aangepast.

De GMO is nog niet zo lang geleden bij Verordening nr. 104/2000⁸⁵ herzien. Het merendeel van de nieuwe maatregelen zijn op 1 januari 2001 van kracht geworden. Zij beogen een beter geïntegreerde marktordening waarin rekening wordt gehouden met de behoeften van de consument en de verwerkende industrie. De voorschriften voor de producentenorganisaties zijn gewijzigd om een beter planning en programmering van de afzet tot stand te brengen. De nieuwe regels zouden de producentenorganisaties in staat moeten stellen om de juiste beslissing te nemen om te leveren wat de markt verlangt.

Om betere informatie aan de consument te verstrekken voorziet artikel 4 van Verordening nr. 104/2000 in betere etikettering van vis in de winkel. Deze wordt uitgebreid met de handelsbenaming van de soort, de productiemethode (gevangen in zee of in binnenwateren of geteeld) en de plaats van de vangst. Uitvoerige voorschriften omtrent de informatie aan de

⁸⁴ Verordening (EG) nr. 2406/96 van de Raad van 26 november 1996 houdende vaststelling van gemeenschappelijke handelsnormen voor bepaalde visserijproducten. PB L 334 van 23.12.1996

⁸⁵ Verordening van de Raad nr.104/2000 van 17 december 1999 betreffende de gemeenschappelijke ordening van de markten in visserij- en visteeltproducten. PB L 017, 21.1..2000

consument over visserij- en visteeltproducten werden bij Verordening nr. 2065/2001⁸⁶ ingevoerd. Deze zijn sedert 1 januari 2002 van toepassing.

⁸⁶ Verordening (EG) nr. 2065/2001 van de Commissie van 22 oktober 2001 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 104/2000 van de Raad met betrekking tot de informatieverstrekking aan de consument in de sector visserijproducten en producten van de visteelt. (PB L 278/6 van 23.10.2001)

RESOLUTIE VAN DE RAAD VAN 14 DECEMBER 2001 OVER GEZONDHEID EN VOEDING

DE RAAD VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

1. STELT VAST dat de burgers van de Europese Unie veel belang hechten aan hun gezondheid, die zij essentieel achten voor de kwaliteit van het bestaan;
2. HERINNERT AAN de resolutie van 3 december 1990⁸⁷ betreffende een communautair actieprogramma inzake voeding en gezondheid waarvan de doelstellingen over het algemeen nog altijd gelden, alsook aan de conclusies van 15 mei 1992⁸⁸;
3. ONDERSTREEPT nogmaals het belang van voeding als één van de doorslaggevende factoren voor de menselijke gezondheid en stelt vast dat de gezondheidstoestand van de bevolking derhalve beschermd en verbeterd kan worden met behulp van maatregelen met betrekking tot voeding;
4. VERKLAART dat uit wetenschappelijk onderzoek duidelijk gebleken is dat een ongezond voedingspatroon in combinatie met te weinig lichaamsbeweging één van de belangrijkste vermijdbare risicofactoren is voor het optreden van hart- en vaatziekten - één van de belangrijkste doodsoorzaken in de Europese Unie; dat eveneens gebleken is dat een onevenwichtige voeding andere ernstige aandoeningen, zoals bepaalde vormen van kanker, osteoporose, niet-erfelijke suikerziekte en bepaalde pathologische verschijnselen als gevolg van tekorten aan specifieke voedingsstoffen, bevordert;
5. IS BEZORGD over de gevolgen van de toename van obesitas en overgewicht in de Europese Unie, vooral bij kinderen en jongeren;
6. STELT VAST dat, ondanks de opmerkelijke vooruitgang die geboekt is op het gebied van de voedingspatronen van de bevolking van de Europese Unie, de gehele bevolking nog steeds risico loopt op gezondheidsproblemen die verband houden met voeding, en dat bepaalde groepen, zoals kinderen, jongeren, ouderen en personen met een laag inkomen, nog steeds meer blootstaan aan de gevolgen van verkeerde voeding;
7. WIJST EROP dat verkeerde voeding tot hogere sociale en gezondheidskosten voor de lidstaten leidt;
8. STELT VAST dat de kennis van de voedingswaarde van de voedingsmiddelenconsumptie en van de voedingsgewoonten, zowel tussen als binnen de lidstaten uiteenloopt;
9. NEEMT NOTA van de veranderingen in de diverse voedingspatronen en -gewoonten in de Europese Unie, in het bijzonder van de opmars van de collectieve maaltijdvoorziening en kant-en-klaarmaaltijden;

⁸⁷ PB C 1329, 31.12.1990, blz.1

⁸⁸ PB C 148, 12.6.1992, blz. 2

10. STELT VAST dat, ondanks de vooruitgang op het gebied van de informatie over en de etikettering van voeding, een betrouwbare, samenhangende en toegankelijke voorlichting over de voedingskenmerken van voedingsmiddelen en over de voedingskwaliteit daarvan nog steeds onvoldoende gewaarborgd is;
11. IS VAN MENING dat de verscheidenheid aan voedingsgewoonten in de Europese Unie een rijkdom is die dient te worden behouden en waarmee rekening moet worden gehouden bij de opstelling en de uitvoering van beleidsmaatregelen voor gezonde voeding, die daarom in de eerste plaats op nationaal niveau moeten worden vastgesteld;
12. ONDERSTREEPT echter dat vele communautaire beleidsmaatregelen, met name op het gebied van volksgezondheid, landbouw, visserij, onderzoek, vervoer, consumentenbescherming en interne markt, een zodanige invloed hebben dat die nationale beleidsmaatregelen op het gebied van voeding slechts ten volle effectief kunnen zijn, indien bij de vaststelling en uitvoering van de betreffende communautaire beleidsmaatregelen rekening wordt gehouden met het aspect gezonde voeding;
13. WIJST EROP dat acties ter verbetering van de beschikbaarheid van en de toegang tot gezonde voedingsmiddelen alsmede voorlichting over gezonde voeding belangrijke onderdelen van het voedingsbeleid zijn;
14. IS VAN MENING dat acties voor gezonde voeding een adequate plaats moeten krijgen in het toekomstige communautaire actieprogramma voor de volksgezondheid;
15. IS VAN MENING dat een doeltreffend beleid op het gebied van gezondheid en voeding onder meer gebaseerd moet zijn op de uitwisseling van ervaringen en van informatie, alsmede op de samenwerking tussen en de opleiding van alle betrokken partijen, met inbegrip van de beroepsbeoefenaars op het gebied van gezonde voeding, de operatoren in de sector, de consumenten en de niet-gouvernementele organisaties;
16. VERZOEKT de lidstaten om in het kader van hun nationaal beleid voor gezonde voeding:
- i) het vermogen van de bevolking te ontwikkelen om, van kinds af aan, bewust voeding te kiezen door attitudes en voedingsgewoonten te stimuleren die bevorderlijk zijn voor de gezondheid, en door hierover voorlichting te verstrekken,
 - ii) alle betrokken partijen bij beraad over gezonde voeding en de bevordering daarvan te betrekken,
 - iii) voort te gaan met de opstelling, verspreiding en uitvoering van aanbevelingen voor gezonde voeding,
 - iv) de kennis over voeding bij de beroepsbeoefenaars in de gezondheidssector en in de beroepen die met voedingsmiddelen en voeding te maken hebben, te vergroten,
 - v) actief deel te nemen aan de netwerken voor het verzamelen van gegevens over voeding en lichamelijke activiteit in de Gemeenschap,
 - vi) te stimuleren dat nationale deskundigen aan de communautaire activiteiten deelnemen en met name dat wetenschappelijke bewijzen worden geleverd;

17. NEEMT ER NOTA VAN dat de Commissie, in het kader van het witboek over de voedselveiligheid, onder meer overweegt een algemeen en samenhangend voedingsbeleid uit te stippelen en een actieplan over voeding en aanbevelingen voor richtsnoeren voor voedingsgedrag in te dienen;

18. VERZOEKT de Commissie om te bestuderen hoe een betere voeding in de Europese Unie kan worden bevorderd en om, zo nodig, daartoe de vereiste voorstellen in te dienen, en met name om:

i) ervoor te zorgen dat bij de opstelling en uitvoering van alle relevante communautaire beleidsmaatregelen en bij de ontwikkeling van instrumenten voor de evaluatie van het effect dat ander communautair beleid op gezonde voeding heeft, rekening wordt gehouden met het aspect gezonde voeding,

ii) voort te gaan met de ontwikkeling van instrumenten voor het toezicht op gezonde voeding en op de determinanten daarvan op basis van de bestaande instrumenten die door de lidstaten worden gebruikt om vergelijkbare gegevens te krijgen, en deze gegevens die de maatregelen van de lidstaten aanvullen, regelmatig te evalueren,

iii) een regelmatige uitwisseling van ervaringen op het gebied van gezondheid en voeding te steunen en te bevorderen,

iv) de ontwikkeling van wetenschappelijk bewijs over gezonde voeding door de deskundigen op dit terrein te bevorderen, met name om de nationale of lokale richtsnoeren voor voeding en de consumentenvoorlichting te steunen en te actualiseren,

v) steun te verlenen aan het onderzoek naar het verband tussen gezondheid en voeding, naar voedinggerelateerde ziekteverschijnselen, naar het voedingsgedrag en naar inzicht in de effecten van het gevoerde beleid op de gezondheid en de voeding,

vi) de uitwisseling van informatie over opleidingen en beroepen op voedingsgebied te bevorderen,

vii) het gebruik van voedingswaarde-etikettering te verruimen, met de nodige aanpassingen om rekening te houden met de behoeften van de consument, alsook frequenter andere middelen toe te passen om informatie over voedingswaarde te verschaffen,

viii) na te gaan of er projecten kunnen worden opgezet om gezonde voedingspatronen te bevorderen. Hieronder zouden onderwerpen kunnen vallen als groenten- en fruitconsumptie en borstvoeding,

ix) te bekijken of met nieuwe informatietechnologieën zowel de betreffende partijen in deze sector als de bevolking beter kunnen worden voorgelicht,

x) te zorgen voor een follow-up van de activiteiten op voedingsgebied;

(19) VERZOEKT de Commissie om de samenwerking met de bevoegde internationale organisaties, met name de WGO, voort te zetten teneinde de activiteiten doeltreffend te coördineren en dubbelwerk te voorkomen.